Пралетары ўсіх краёў, злучайцеся!

Савецкая Беларусь

Орган Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту Саветаў БССР.

КОШТ НУМАРУ 5 кап.

АДРЭС РЭДАКЦЫІ: МЕНСК, рог вуліц Ленінскай і Карла Маркса (2-гі Дом Саветаў).

ТЭЛЕФОНЫ: Рэдакцыі—№ 478. Рэдактара—№ 769.

Матар'ял прымаецца—з 9-й да 3½ гадз.

Нявыкарыстаныя рукапісы назад аўтарам не варочаюцца.

КАНТОРА: Менск, рог вуліц Ленінскай і Карла Маркса. Тэлефон № 244. (2-гі Дом Саветаў).

ПАДПІСНАЯ ПЛАТА:

На 1 месяц	— 90 к.
„ 3 „	2 р. 70 к.
„ 6 „	4 р. — к.
„ 1 год	8 р. — к.
Зьмена адрасу: іншагародняя	— 20 к.
мясцовыя	— 10 к.

ПЛАТА ЗА АБВЕСТКІ:

За радок нанпарэлі пасьля тэксту	— р. 50 к.
За радок нанпарэлі пасярод тэксту	1 р. — к.
За радок нанпарэлі перад тэкстам	1 р. 50 к.

Сьпешныя на 50 проц. даражэй.

Звыш тарыфу бярэцца 10 проц. налогу.

ПЛАТА ЗА ПУБЛІКАЦЫІ:

За 1 дакумэнт	35 кап.
За кожны дадатковы	15 „
Беспрацоўн. і чырвонаармейцы за дакумэнт	15 „
За кожны дадатковы	5 „

Публікацыі ЗАГС'у—3 руб.

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА ў канторы газэты, ва ўсіх аддзяленьнях Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва і ва ўсіх пашт.-тэл. канторах.
АБВЕСТКІ ПРЫМАЮЦЦА канторай газэты: Менск, рог Ленінскай і Карла Маркса (2-гі дом Саветаў).

9 ГОД ВЫДАНЬНЯ.

ШТОДЗЁННАЯ ГАЗЭТА.

№ 105 (2293) Серада, 9-га мая 1928 г.

ЯК ДЗЕЙНІЧАЛА ШАХЦІНСКАЯ КОНТР-РЭВАЛЮЦЫЯ.

Вынікі сьледзтва па справе контр-рэвалюцыйнае інжэнэрскае арганізацыі ў Данбасе.

ЗМОЎШЧЫКІ, ПАЧЫНАЮЧЫ З 1921 г. РАБІЛІ ЎСЁ МАГЧЫМАЕ, КАБ ПЕРАШКОДЗІЦЬ ЭКСПЛЕАТАЦЫІ ДАНЕЦКІХ НЕТРАЎ.—З 1926 г. АРГАНІЗАЦЫІ ЎДАЕЦЦА ЗАВЕРБАВАЦЬ САБЕ АГЕНТАЎ І Ў ІНШЫХ ГАЛІНАХ ПРАМЫСЛОВАСЬЦІ, З ЗАСНАВАНЬНЕМ СВАЙГО ЦЭНТРУ Ў МАСКВЕ. ЗА СВАЮ „ПРАЦУ“ ЗМОЎШЧЫКІ АТРЫМЛІВАЛІ ГАНАРАР АД РАНЕЙШЫХ УЛАСЬНІКАЎ КАПАЛЬНЯЎ І ЗАГРАНІЧНЫХ КАПІТАЛІСТАЎ.

СЬЛЕДЗТВА УСТАНАВІЛА УДЗЕЛ У ЗМОВЕ НЕКАТОРЫХ НЯМЕЦКІХ ФІРМ.

Першыя крокі шахцінскіх змоўшчыкаў.

МАСКВА, 7-У. Скончана сьледзтва па справе выкрытае ў Шахцінскім раёне Данецкага басэйну контр-рэвалюцыйнае арганізацыі інжэнэраў і тэхнікаў, працаваўшых у каменна-вугольнай прамысловасьці. Матар'яламі сьледзтва выяўлена, што пачаткам заснаваньня арганізацыі паслужылі дырэктывы, атрыманыя інжэнэрамі на нарадзе ранейшых прыватных уласьнікаў і інжэнэраў, якая адбылася ў пачатку 1920 году ў Растове-на-Доне.

Пасьля заняцьця Чырвонай арміяй Растову і эміграцыі прамыслоўцаў заграніцу інжэнэры выказалі жаданьне вярнуцца на працу на пакінутыя капальні, куды іх ветліва запрашалі органы савецкае ўлады. Аднак, вярнуўшыся на капальні, інжэнэры засталіся вернымі сваім гаспадаром. Разнагалосьсі між імі былі толькі ў пытаньні аб мэтадах выкананьня гэтых дырэктыў: тыя з іх, якія спадзяваліся на блізкую інтэрвэнцыю, імкнуліся захаваць капальні і абсталяваньне; другая-ж частка, якая ня была ўпэўнена ў посьпехах белых, імкнулася захаваць нелатычнасьць нетраў, і, зразумела, ведала, што лепшым сродкам для гэтага зьяўляецца затапленьне капальняў. Так, напр., абвінавачваемы Бабенко яшчэ ўвосені 1921 г. наўмысьне затапіў працуючую капальню № 2 ранейшае Нова-Азоўскае кампаніі. Абвінавачваемы Беразоўскі, ранейшы раённы інжэнэр Шахцінскага раёну, прызнаўся, што Нова-Азоўская капальня сапраўды была затоплена па яго загаду, і што гэтае мерапрыёмства было ўчынена з адкрыта-шкодніцкаю мэтаю.

Канчаткова выкрылася контр-рэвалюцыйная арганізацыя на Данецка-Грушаўскіх капальнях. У гэтую арганізацыю ўваходзілі памянёны інжэнэр Беразоўскі, раённы інжэнэр Шадлун, горны інжэнэр Калганаў, галоўны мэханік Башкін, загадчыкі капальнямі браты Галадуб-Дагенко і інш. Усе гэтыя асобы за сваю шкодніцкую дзейнасьць атрымлівалі грашовую ўзнагароду, якая ім выдавалася з-загранічных крыніц. Дагенко, напрыклад, згодна яго ўласных паказаньняў, атрымаў за сваю шкодніцкую працу на капальні № 2—9 тыс. руб.

Наколькі шырока пастаўлена была «праца» арганізацыі ў Данецка-Грушаўскім раёне і яе фінансаваньне, сьведчаць паказаньні абвінавачваемага інжэнэра Калганава: «Усяго за ўвесь час на шкодніцкую працу я атрымаў да 100 тысяч руб.».

Другі абвінавачваемы інжэнэр Беразоўскі, які загадваў некаторы час разьмеркаваньнем загранічных грошай шкоднікам, у сваіх паказаньнях гаворыць: «Усяго за ўвесь час праз мяне прайшло на патрэбы арганізацыі каля 175 тысяч руб., уласна я атрымаў у сваю карысьць ад 16 да 20 тысяч руб.».

У далейшым засноўваюцца контр-рэвалюцыйныя шкодніцкія арганізацыі на капальнях Уласаўскага, Несьветаеўскага, Шчарбінаўскага і інш. раёнаў басэйну. Адным з сродкаў шкодніцтва было зьнішчэньне на капальнях прадпрыемстваў, ня зьвязаных непасрэдна з вугальнаю прамысловасьцю. У Уласаўскім раёне было некалькі такіх меўшых вайсковае значэньне заводаў. Членамі арганізацыі ўсе гэтыя заводы праз разборку мэханізмаў і іншымі сродкамі былі выведзены з строю і не працуюць да гэтага часу. Уся гэтая «праца» аплачвалася рэгулярнай пэнсіяй і адначасною ўзнагародаю.

Цэнтр і крыніцы фінансаваньня арганізацыі.

Далейшае сьледзтва выкрыла, як цэнтр, так і крыніцы фінансаваньня. Цэнтрам арганізацыі зьяўляўся Харкаў. Сьледзтва выявіла акрэч таго, што, апрача кіраўніцтва шкодніцкаю працаю на пэрыфэрыі, харкаўскі цэнтр і самастойна праводзіў вялікую шкодніцкую працу ў праўленьні трэсту „Донвугаль“. Крыніцамі фінансаваньня арганізацыі былі ранейшыя ўласьнікі і адлікі чужаземных фірмаў; перадатачнымі пунктамі грошай і інструкцый—прадстаўнікі гэтых фірмаў і афіцыйныя органы некаторых чужаземных дзяржаў у СССР.

Абвінавачваемы інжэнэр Матаў, закранаючы зараджэньне харкаўскага цэнтру, апавядае аб інструкцыі, атрыманай ад эміграваўшага ў 1919 годзе ў Польшчу ранейшага ўласьніка капальні і дырэктара Шчарбінаўскіх капальняў Дворжанчыка. У агульным інструкцыя загадвала даваць інфармацыі аб капальнях і ажыцьцяўляць асобныя мерапрыёмствы, якія павінны былі затрымліваць попыт і здабычу вугалю і ўчыняць розныя перашкоды нармальнаму разьвіцьцю працы.

Другі абвінавачваемы, Братаноўскі, у сваіх паказаньнях аб задачах арганізацыі не разыходзіцца з паказаньнямі абвінавачваемага Матава.

Праграма дзейнасьці шкоднікаў.

Абвінавачваемы Казарынаў, які ўваходзіў у склад ініцыятыўнае групы харкаўскага цэнтру, аб задачах арганізацыі паказвае: «Галоўнымі задачамі гэтае арганізацыі было: зварот каменнавугольных капальняў і горных прадпрыемстваў ранейшым іх уласьнікам на тых ці іншых падставах. Для таго, каб дасягнуць памянёнае мэты і ў той-жа час забясьпечыць за ранейшымі ўласьнікамі капальняў атрыманьне прадпрыемстваў у такім становішчы, каб здобыч вугалю хутка і бяз цяжкасьцяў мог быць даведзены да найбольшае вышыні без асаблівых для гэтага выдаткаў, ужываліся захады, каб пры аднаўленьні капальняў і збору з іх здабычы, не спустошваць надта багатых вучасткаў.

Далей, дзеля ажыцьцяўленьня гэтае задачы, ужываліся захады, каб на капальнях назапашвалася вялікая колькасьць мэханічнага абсталяваньня, але так, каб яно да пэўнага моманту не магло выкарыстоўвацца. У першую чаргу аднаўляліся і абсталёўваліся такія капальні, аднаўленьне якіх каштавала дорага, замест таго, каб на новым месцы адчыняць больш танныя капальні. У той-жа час распрацоўка новых выгодных вучасткаў затрымлівалася штучна, праз затрымку ў разьведках і закладцы новых капальняў на манапольных вучастках. У выніку ўсіх гэтых мерапрыёмстваў павінны былі выявіцца нявыгоднасьць і нерэнтабельнасьць эксплёатацыі для Донвугалю, і як натуральны выхад адгэтуль дэнацыяналізацыя і здача капальняў у арэнду канцэсіі, ці іншае».

У ліку іншых задач, арганізацыя павінна была таксама выпрацоўваць спэцыяльныя пляны дзеяньня на выпадак магчымае інтэрвэнцыі, у сэнсе захаваньня капальняў ад эксплёатацыі, ці наадварот—іх затапленьня, калі яно зьяўлялася мэтазгодным, і капальні потым бяз працы і шкоды ізноў маглі быць хутка ачышчаны.

Нарэшце, у праграму арганізацыі ўваходзіла выпрацоўка спэцыяльнага пляну штучнага скарачэньня,—праз псаваньне мэханізмаў і абсталяваньня—здобычы асобных капальняў, каб стварыць перашкоды рэспубліцы, на выпадак вайны з чужаземнымі дзяржавамі.

Арганізацыя пашырае сваю брудную дзейнасьць.

«Для больш пасьпяхоўнага выкананьня інструкцый,—гаворыць у сваіх паказаньнях інжэнэр Матаў,—я звычайна раней усяго імкнуўся, каб на найбольш адказныя пасады як маіх памочнікаў па Донвугалі, так і галоўных кіраўнікоў на мясцох, наймаліся асобы з членаў арганізацыі».

Так стваралася сярод шкоднікаў кіруючая група.

У далейшым, у працэсе сьледзтва выявілася, што сур'ёзныя пытаньні шкодніцтва абмяркоўваліся на асобных нарадах кіруючае групы. Абмеркаваньне адбывалася надзвычайна канспірацыйна. Асабліва важныя пытаньні вырашаліся на пашыраных нарадах, куды запрашаліся звычайна выдатныя члены і кіраўнікі пэрыфэрыйных арганізацый.

Арганізацыя разгарнулася настолькі, распаўсюдзіла так далёка свой уплыў, між іншым, у галіне загранічнае сувязі, што рацыянальна маглі быць вырашаны ўсе заданьні, якія яна пачала сабе ставіць, толькі пры наліччы апарату ў каманднай верхавіне кіраўніцтва прамысловасьцю Саюзу, у Маскве. Да гэтага штурхала і жаданьне заснаваць сувязь з іншымі галінамі прамысловасьці, і буйная роля, якую грала арганізацыя ў справе рэалізацыі загранічных заказаў па закупцы імпортнага абсталяваньня, і, нарэшце, у тэй галіне, дзе арганізацыя стыкнулася з працаю чыста шкодніцка-шпіёнскага, ваенна-палітычнага характару. **Такі цэнтр заснаваўся ў 1926 г.**, калі арганізацыя ўжо зьяўлялася сур'ёзнаю палітычнаю сілаю. Кіруючую ролю ў гэтым цэнтры гралі таксама саюз вугляпрамыслоўцаў (Рабіновіч, Скарута, Баярынаў, Імянітаў і інш.). Задачай маскоўскага цэнтру было аб'яднаньне існуючых ужо арганізацый, стварэньне новых, уплыў на цэнтральныя прамысловыя органы і сувязь з інжэнэрна-тэхнічнымі арганізацыямі. **Была заснавана сувязь з іншымі галінамі прамысловасьці Данецкага басэйну праз уцягненьне ў арганізацыі прадстаўнікоў тэхнічнага пэрсаналу трох іншых трэстаў.**

Выключная па разьмеры руйнуючая праца арганізацыі праведзена ў галіне закупкі імпортнага абсталяваньня. Абвінавачваемы Казарынаў, загадчык імпортнага аддзелу трэсту Донвугаль, у часе свайго пабыту ў Нямеччыне дагаварыўся з рознымі фірмамі аб выплаце камісійных процантаў арганізацыі. Ад 2-х нямецкіх фірм-пастаўшчыкоў трэсту Донвугалю, Казарынаў, згодна яго ўласных паказаньняў, атрымаў 1-8 тысяч і ад другое—7 тысяч марак. «Страты, учыненыя рэспубліцы, учынкамі арганізацыі ў справе імпорту, як зазначае падсудны Казарынаў, **вымяраюцца сотнямі тысяч руб.** і падзяляюцца на дзьве групы: **непасрэдныя страты ад закупкі непатрэбнае ці неадпавядаючае маемасьці і страты ад затаварваньня сродкаў абсталяваньня, якія ляжаць без выкарыстаньня».**

Сувязь з чужаземнымі фірмамі.

Шмат чужаземных фірмаў былі ня толькі зьвязаны з асобнымі членамі арганізацыі, але і з самай арганізацыяй у цэлым. Чужаземныя фірмы давалі ўзнагароду шкоднікам, прычым сумы атрымліваліся непасрэдна арганізацыяй. Цэлы шэраг абвінавачваемых устанаўляе, што шкоднікі заказвалі ня толькі непатрэбныя, але і нягодныя рэчы абсталяваньня і машыны. Прыкладам для гэтага можа служыць выпадак з няпрыгоднымі ўрубовымі машынамі нямецкае фірмы «Кнап», з якою ўгавор быў падпісаны адным з членаў арганізацыі, інжэнэрам Гарлецкім. Гэтыя машыны былі прыняты, не зважаючы на відочную няпрыгоднасьць. За прыёмку гэтых машын старшыня назначанае прыёмачнае камісіі, абвінавачваемы інжэнэр Кузьма, атрымаў 2 з пал. тысячы руб. ад прадстаўніка фірмы. Нямецкі манцёр, працаваўшы па ўстаноўцы гэтых машын, абвінавачваемы Багатовэр, прызнаўся, што ён таксама даваў хабары загадчыку капальні па загаду непасрэднага свайго начальніка нямецкага інжэнэра Зээбольда і падпісаў акт аб прыгоднасьці машын, не адпавядаючы сапраўднасьці.

«Мэта здачы і прыёмкі няпрыгодных машын,—паказвае Блятшхібэр,—была падвойная: узяць нягодныя машыны і пасьля іх хуткага зруйнаваньня атрымаць новыя заказы і ажыцьцёвіць гэтым шляхам зруйнаваньне гаспадаркі савецкае дзяржавы. Апрача гэтых паказаньняў Бахтшхібэра, аб пагоджанасьці ўчынкаў арганізацыі і чужаземных фірм сьведчыць і заява інжэнэра Зээбольда на кватэры інжэнэра Гаўрушэнка, што «чужаземцы ня будуць падтрымліваць гаспадарчае будаўніцтва бальшавікоў праз дастаўку добрых машын, і што яны, наадварот будуць затрымліваць гэтае будаўніцтва дастаўкай старых нягодных машын.

Гэтыя факты набываюць асабліва важнае значэньне, калі іх разглядаць у зьвязку з усёй дзейнасьцю арганізацыі, выяўленай у часе сьледзтва. Шкодніцкая арганізацыя Донвугалю мела сувязь ня толькі з аб'яднаньнем ранейшых уласьнікаў Данецкіх капальняў у розных краёх, але і з шэрагам нямецкіх фірмаў, зацікаўленых у разьмяшчэньні заказаў на машыны і рэчы абсталяваньня.

Фірма „АЭГ“ у змове з шкоднікамі.

Паказаньні абвінавачваемых асабліва падкрэсьліваюць сувязь арганізацыі з «АЭГ», (усеагульная нямецкая элект. кампанія), дзе працаваў брат абвінавачваемага па гэтай справе Башкіна—расейскі эмігрант. Дырэктарам гэтага аддзелу быў Блейман. У гэтым аддзеле адбылася, (водлуг паказаньняў абвінавачваемага Казарынава) у сакавіку 1927 г. нарада, на якой прысутнічаў і прадстаўнік старых уласьнікаў Дворжанчык, дзе Башкін прапанаваў узяць проценты з чужаземных пастаўшчыкоў трэсту Донвугалю на мэты арганізацыі. Прапанова—паказвае далей прысутнічаўшы на гэтай нарадзе Казарынаў—спаткала падтрыманьне Блеймана, які выказаў згоду ад імя «АЭГ», апраўдаць свае будучыя продажы вядомым процантам у карысьць арганізацыі. Ухваліўшы гэтую прапанову, Башкіну было дадзена даручэньне хаваць і перасылаць атрымліваемыя грошы арганізацыі, у чым абяцаў сваю дапамогу Блейман. Паказаньні іншых абвінавачваемых пацьвярджаюць факт сувязі расейскага аддзелу «АЕГО» і яго дырэктара Блеймана з кіраўнікамі арганізацыі.

Расейскі аддзел „АЭГ“ фактычна служыў арганізацыйным цэнтрам сувязі між шкодніцкаю арганізацыяй інжэнэраў і капіталістычнымі гаспадарамі заграніцаю.

На нарадзе ў расейскім аддзеле «АЭГ» абмяркоўваліся пытаньні далейшае тактыкі гэтых капіталістычных арганізацый, аб'яднаньня і каардынацыі іх дзеяньняў. Трэцім пытаньнем было пытаньне аб фінансаваньні, дзе ўжо выразна выяўляецца шантаж нямецкіх фірмаў у бок гэтых шкоднікаў. Можна з упэўненасьцю сказаць, што якія-б ня былі матывы згоды Глеймана, як прадстаўніка нямецкае фірмы „АЭГ“ на вышэйпамянёныя адлікі, самы факт яго ўдзелу ў гэтай нарадзе даказан таксама, як і поўная асьвядомленасьць Блеймана аб існаваньні контр-рэвалюцыйнае арганізацыі і аб практычных мэтах гэтае арганізацыі. Гэты факт у паказаньнях Блятшгібэра дае поўную падставу завяраць, што, прадстаўнікі гэтае фірмы ведалі, што апрача мэтаў чыста камэрцыйных, дастаўка нягодных машын мела і іншыя мэты.

Абвінавачваемы Башкін, працаваўшы ў якасьці галоўнага мэханіка на Уласаўскай капальні, даведаўся аб сувязі свайго брата з цэнтрам шкодніцкае арганізацыі ад прыяжджаўшага нямецкага інжэнэра Гесьлера.

„АЭГ“ пасылае сваіх агентаў на падмогу змоўшчыкам.

У жніўні 1926 г. інжэнэр „АЭГ“ Отто атрымаў камандыроўку ў Русянкоўскія і Горнаўскія капальні, а ў сакавіку 1927 г. прыбыў у Русянкова і манцёр „АЭГ“ Мэйер. Абодва гэтыя служачыя былі камандыраваны ў СССР пасьля вышэйпамянёнае нарады ў расейскім аддзеле «АЭГ». Аб тым, што прыезд Отто і Мэйера меў ня толькі дзелавыя мэты, паведаміў абвінавачваемаму Башкіну нямецкі інжэнэр Вэгнер, які сказаў, што ён сам (Вэгнер), інжэнэр трэсту і манцёр Мэйер маюць заданьні для шкодніцкай працы і для ўвязкі яе з мясцовай арганізацыяй. Сьледзтва выявіла, што манцёр Мэйер, працуючы па ўстаноўцы турбіны на Уласаўскай капальні, даў Башкіну падрабязныя зазначэньні, якім чынам можна пашкодзіць турбіне. За ажыцьцяўленьне шкодніцкае працы над турбінаю Башкін атрымаў ад Мэйера 500 р.

Мэйер не адхіляе факт гутаркі адносна магчымасьці пашкодзіць турбіну, але адхіляе шкодніцкую мэту гэтых сваіх зазначэньняў.

Інжэнэр „АЭГ“ Отто, аб якім памінае Башкін, побач з Мэйерам раней ня раз знаходзіўся ў Расеі, прычым у пачатку 1914 г. з ведама нямецкае вайсковае ўлады меў спэцыяльную адстрочку ад вайсковае службы на 3 гады (згодна няпоўна праверапых паказаньняў двох расейскіх інжэнэраў, Отто быў у свой час ваенным шпіёнам царскае Расеі). Перад самым прыездам у СССР у 1927 г. Отто, водлуг яго ўласных слоў, быў членам «Сталёвага Шлему“ Нямеччыны.

Отто адхіляе сваю дапамогу ў шкодніцкай працы арганізацыі і сваю сьвядомую дапамогу арганізацыі ў перадачы ёй дырэктыў з-за граніцы. Але доказы яго вінаватасьці пацьвярджаюцца абвінавачваемым Казарынавым, да якога прышоў Отто, прыехаўшы з заграніцы для перадачы канспірцыйных лістоў.

Вось коратка асноўныя факты, якія выявіліся ў працягу сьледзтва па гэтай справе.

Аддадзена пад суд 53 чалавекі.

Выкрыцьцё шахцінскае змовы дапамагло ліквідаваць працу гэтага цэнтру. Сьледчая ўлада аддала пад суд найбольш вінаватых у гэтай справе, вылучыўшы справу ў адносінах асоб, якія ня выконвалі кіруючае ролі ў шкодніцтве на пэрыфэрыі, ці хоць і выконвалі кіруючую ролю ў Маскве, але не ў адносінах каменнавугольнае прамысловасьці. **Усяго па гэтай справе аддадзена пад суд 53 чалавекі**, у тым ліку 5 ранейшых уласьнікаў і саўласьнікаў капальняў, 37 інжэнэраў, пераважна займаўшых кіруючую ролю ў каменнавугольнай прамысловасьці, і 8 тэхнікаў. Яны абвінавачваюцца ва ўчынках, якія караюцца 7-ю часткаю 58-га артыкулу Крымінальнага Кодэксу РСФСР (эканамічная контр-рэвалюцыя). Сярод абвінавачваемых—тры нямецкія падданыя, адзін інжэнэр і два манцёры, якім высунута абвінавачаньне па частках 7 і 17 58-га артыкулу Крымінальнага Кодэксу па абвінавачаньні ў супрацоўніцтве з арганізацыяй.

Алесь Зьмітраў Цурупа.

Інфармацыйнае паведамленьне.

СІМФЭРОПАЛЬ, 8-5. Сёньня а 4-й гадзіне 18 хвілін раніцы ў Мухалацкае памёр намесьнік старшыні Савету Народных Камісараў СССР тав. Цурупа. Сьмерць здарылася ад паралюшу сэрца пры зьявішчах запаленьня лёгкіх.

Акруговы камітэт, акруговая кантрольная камісія УсеКП(б) у тэлеграме на імя ЦК УсеКП(б) выказваюць спачуваньне з прычыны сьмерці самага старога бальшавіка, актыўнага працаўніка партыі, вернага барацьбіта ленінскае кагорты.

Цурупа, Алесь Зьмітраў нарадзіўся ў 1870 г. Аграном і статыстык; з паловы 90 х гадоў працуе ў марксысцкіх гуртках на поўдні, затым у Уфе, Харкаве, Туле і іншых гарадох, далучаючыся ў пачатку да іскраўцаў, а пасьля да бальшавікоў. Арыштован у Тамбоўскай губэрні ў 1903 г. выслан у Аланецкую губэрню, адкуль вярнуўся па амністыі 1905 г. Пазьней працуе ў Уфімскай губэрні.

Пасьля Кастрычнікавае рэвалюцыі некалькі гадоў быў народным камісарам харчаваньня. У апошні час—намесьнік старшыні СНК СССР і сябра ЦК УсеКП(б).

* * *

Памёр сябра Цэнтральнага Камітэту УсеКП(б), намесьнік старшыні Савету Народных Камісараў і Савету Працы і Абароны СССР, адзін з самых старых бальшавікоў тав. Алесь Зьмітраў Цурупа.

Нашая партыя са сьмерцю А. З. Цурупы нясе новую цяжкую страту. А. З. Цурупа быў адным з лепшых і найбольш таленавітых арганізатараў савецкае ўлады; у працягу ўсіх гадоў рэвалюцыі ён быў на самай цяжкай і самай адказнай варце. У найбольш цяжкія для працоўных мас СССР гады А. З. Цурупа быў на чале Народнага Камісарыяту Харчаваньня.

Яшчэ пры Леніне Алесь Зьмітравіч быў назначан намесьнікам старшыні Савету Народных Камісараў, як чалавек з вялічэзным арганізацыйным, гаспадарчым і палітычным вопытам, як чалавек з рэдкім веданьнем эканомікі СССР. Уся нашая партыя, рабочая кляса і шырокія масы сялянства высока цэняць заслугі А. З. Цурупы, уся нашая партыя глыбока любіла свайго самага старога сябра—Алеся Зьмітрава Цурупу.

Камуністычная Партыя (бальшавікоў) Беларусі разам з шырокімі масамі працоўных у дзень сьмерці Алеся Зьмітрава глыбока сумуе з прычыны гэтае цяжкае страты.

Працоўныя масы Беларусі схіляюць свае галовы перад трупам свайго кіраўніка.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЕ ПАРТЫІ (БАЛЬШАВІКОЎ) БЕЛАРУСІ.

8-га мая 1928 г.

Масква. ЦК УсеКП(б).

Адбітак «Правде».

ЦК КП(б)Б выказвае глыбокі жаль з прычыны сьмерці Алеся Зьмітравага Цурупы. Партыя і рабочая кляса БССР захаваюць памяць аб тав. Цурупе як аб таленавітым арганізатары і кіраўніку гаспадаркі СССР.

ЦК КП(б)Б.

Масква. СНК СССР.

Адбітак «Правде» і «Известиям ЦИК СССР».

Урад і працоўныя масы БССР глыбока ўзрушаны сьмерцю без пары аднаго з самых старых ленінцаў, сябра ЦК УсеКП(б) і намесьніка старшыні СНК СССР і Савету Працы і Абароны Алеся Зьмітрава Цурупы.

Працоўныя масы СССР страцілі ў асобе А. З. Цурупы аднаго з лепшых і самых таленавітых арганізатараў савецкага ладу і сацыялістычнага будаўніцтва. Рабочая кляса і працоўнае сялянства БССР захаваюць лепшую памяць аб старым бальшавіку А. З. Цурупе.

Старшыня СНК БССР М. ГАЛАДЗЕД.

Прэзыдыум Усерасейскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту выказвае шчырае спачуваньне сям'і памёршага таварыша Цурупы Алеся Зьмітрава з прычыны агарнуўшага яе няшчасьця.

Савет Народных Камісараў РСФСР выказвае свой глыбокі жаль з прычыны сьмерці без пары намесьніка старшыні СНК СССР т. Алеся Зьмітрава Цурупы, шчырага рэвалюцыйнага барацьбіта і аднаго з самых буйных арганізатараў Кастрычнікавае перамогі рабочае клясы і ўлады саветаў.

Паведамленьне ўраду РСФСР.

МАСКВА, 8-5. Прэзыдыум Усерасейскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту з глыбокім жалем паведамляе аб сьмерці аднаго з самых старых сяброў Рабача-Сялянскага ўраду і нязьменнага сябра Усесаюзнага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту тав. Цурупы, Алеся Зьмітрава, якая здарылася 8-га мая.

Трывожныя падзеі ў Румыніі.

Зьезд нацыянальна-сялянскай партыі запатрабаваў адстаўкі ўраду Братыяну.

У АЛЬБА-ДУНІЮ ЗЬЕХАЛАСЯ КАЛЯ 150.000 СЯЛЯН.

ВЕНА. 7-5. З Бухарэсту паведамляюць, што ўчора ў Альба-Дунія адчыніўся зьезд нацыянальнае сялянскае партыі Румыніі. З прычыны зьезду **ў Альба-Дунію прыехала блізка 150-ці тысяч сялян з усіх канцоў Румыніі.** *На зьезьдзе прысутнічае 677 дэлегатаў. Старшынствуе на зьезьдзе Маніу.*

Па дакладзе Маніу аб палітычным становішчы ўхвалена рэзалюцыя, якая абвяшчае 10-цігадовае панаваньне лібэральнае партыі ў Румыніі беззаконным і не канстытуцыйным; рэзалюцыя патрабуе, каб рэгенцкая рада зараз-жа дала адстаўку ўраду Братыяну і даручыла скласьці габінэт Маніу. У іншым разе рэзалюцыя пагражае зьмяніць форму кіраваньня.

Хоць рэзалюцыя і складзена ад імя „нацыянальнага збору у Альба-Дунія“, але ўсё-ж такі пачатковая думка абвясьціць зьезд у Альба-Дунія нацыянальным зборам, у процівагу сучаснаму парляманту, пакінута. Пасьля зьезду адбыўся вялічэзны мітынг, які ў рэзалюцыі ўхваляе ўсе пастановы зьезду.

Напад нямецкіх фашыстаў на рабочых.

БЭРЛІН, 6-5. У Майніцы адбыўся выбарчы сход нацыянал-сацыялістаў (фашыстаў), які скончыўся сур'ёзнаю стычкаю між фашыстамі і рабочымі. Прыехаўшыя на аўтамабілях з Франкфурту, Карльзбаду і Бадэну фашысты напалі з рэвальвэрамі ў руках на групу рабочых. Шмат цяжка параненых.

У АПОШНІ ЧАС.

(Атрымана а 1-й гадз. ночы).

КАМІСІЯ ДЛЯ АРГАНІЗАЦЫІ ПАХАВАНЬНЯ ТАВ. ЦУРУПЫ.

Масква. Прэзыдыум ЦВК СССР ухваляе: для арганізацыі пахаваньня т. Цурупы скласьці камісію з прадстаўнікоў ЦВК СССР, ЦВК РСФСР, СНК СССР, СНК РСФСР і Маскоўскага савету. У камісію ўваходзяць: старшынёю—Рудзутак, а сябрамі—Бруханаў, Гардзееў, Энукідзе, Кісялёў, Крыжаноўскі, Лежава і Мірошнікаў.

НОВЫЯ ДАНЫЯ АБ ЗАМАХУ НА ТАВ. ЛІЗАРАВА.

ВАРШАВА, 8-У. Газэта «Момант» зьмяшчае новыя даныя дазнаньня па справе аб замаху на жыцьцё Лізарава: Не зважаючы на заяву белз-эміграцкай газэты „За свободу“, устаноўлена, што Юрка Вайцахоўскі да апошняга дню заставаўся старшынёю саюзу расейскай моладзі.

Далей газэта паведамляе, што пры Вайцахоўскім знойдзена не эміграцкая картка на права пражываньня, а польскі пастаянны пашпарт. Вайцахоўскі заявіў сьледчай уладзе, што ён у пятніцу хацеў абавязкова выканаць замах на Багамолава. Дзеля гэтага ў пятніцу, у дзень замаху, Вайцахоўскі зьявіўся ў паўнамоцнае прадстаўніцтва СССР і спрабаваў прайсьці ў памяшканьне. Кур'ер ня пусьціў Вайцахоўскага, бо яго нявыразныя тлумачэньні аб мэце візыту здаліся падазронымі кур'еру Разам з Вайцахоўскім у асобную камеру астрогу пасаджана 13 эмігрантаў, абвінавачаных у супольніцтве. Апячатаныя паліцыяй памяшканьні эміграцкіх арганізацый ізноў адчынены. Перапіска і сховы гэтых арганізацый у выглядзе 8-мі валізаў перавезены ў паліцэйскую ўправу.

Працэс Беларускае Грамады.

Прамова пракурора Раузэ.

(Ад уласнага карэспандэнта).

Маладосьць у жыцьці чалавека—самая шчасьлівая пара. Маладосьць заклікае ня толькі да жыцьця індывідуумы, але таксама цэлыя нацыі. Бясконца маладая тая частка насельніцтва, якая жыве на паўночна-усходніх нашых акраінах і гаворыць яшчэ на «тутэйшай» мове. Гэты народ толькі пачынае жыць. Ён робіць толькі першыя крокі. Яшчэ невядома, як сфармуецца яго псыхіка. У ім змагаюцца два пачаткі—невядома які пераможа: Захад ці Усход, Візантыя ці Рым. Сёньня, судзьзі, вы судзіце частку правадыроў палітычнае думкі, якая глядзіць на Усход, дзе цудоўны сон утапістых затоплен у крыві і злачынствах.

Тэзіс абвінавачаньня наступны: падсудныя ў выніку ўзаемнае згоды арганізавалі змову і павялі дзейнасьць, якая мела на мэце скасаваць існуючы лад і адарваць нашыя землі дзеля далучэньня іх да Расеі. Ёсьць довады, якія гавораць, што гэтыя правадыры прынялі на сябе некаторыя абавязкі ў адносінах да некаторае дзяржавы.

Пракурор пераходзіць да характарыстыкі бягучага палітычнага моманту.

Камунізм зараз ня толькі ідэя. Час ад часу камунізм хапае за горла непасрэдна тую ці іншую дзяржаву. Там, далёка, Бэла-Кун, арыштаваны нядаўна ў Вене, арганізуе змову. Памятны нядаўны замах на незалежнасьць Эстоніі. Гінуць там на Далёкім Усходзе масы жоўтатварых. Мы чуем аб замахах на каралёў.

Усякі раз, калі мы сутыкаемся з гэтымі пытаньнямі, мы звярочваемся думкаю да таго фактару, які называецца Камінтэрнам, і, да другое блізкае яму арганізацыі, якая носіць назву Сялянскі Інтэрнацыянал. Расейская рэвалюцыя даказала, што адзін гарадзкі пралетарыят ня можа сам зрабіць рэвалюцыю. Пачалі шукаць шляхоў, якім чынам уцягнуць у рэвалюцыйны рух сялянства. На трэцім пленуме Камінтэрну наш добры знаёмы Домбаль выступіў з ідэяй заваёвы рэвалюцыяй сялянства. Хутка на міжнароднай (?!—рэд.) с-г. выстаўцы ў Маскве быў арганізаваны Сялянскі Інтэрнацыянал.

Пракурор характарызуе выступленьне Зіноўева і К. Цэткін на 1-м кангрэсе Сельінтэрну, у якіх яны заклікалі да барацьбы за дыктатуру пралетарыяту, шляхам узброенага паўстаньня.

Неабходна расьсеяць думку, якая стварылася вакол Камінтэрну ў Польшчы, а таксама на Захадзе, быццам Сельінтэрн зьяўляецца мірнай арганізацыяй, якая імкнецца аб'яднаць сялянства. Гэта ня так.

Пракурор пераходзіць да **гісторыі арганізацыі НПХ (Народная Сялянская Партыя. Рэд), якая ўзьнікла ў выніку расколу „Вызваленьня“.** На 1-м кангрэсе Сельінтэрну прысутнічае прадстаўнік НПХ.

У выніку стварэньня Сельінтэрну зьявіўся раскол у беларускім клюбе польскага сойму. На 5 кангрэсе Камінтэрну ўжо вызначана лінія палітыкі па беларускім пытаньні. НПХ і Беларуская Грамада — гэта арганізацыі аднаго і таго-ж толку. Калі былі ўчыненыя арышты дэпутатаў Грамады 15 студзеня, дык на падставе матар'ялаў быў арыштаваны таксама дэпутат НПХ Галавач.

Пракурор спыняецца на аналізе лёзунгу рабоча-сялянскае ўлады і сялянска-рабочага ўраду. Па думцы пракурора, абодвы лёзунгі толькі агітацыйныя каварныя мэтады. 5-ты кангрэс займаецца таксама нацыянальным пытаньнем, пры чым нацыянальнае пытаньне таксама неабходна выкарыстаць, на думку Камінтэрну, для тых-жа бальшавіцкіх мэт. Камінтэрн прапануе аб'яднаць сялянскі рух з рабочым рухам і барацьбу за нацыянальныя правы з сацыяльным рухам. У гэтых пастановах Камінтэрну ўжо адчуваецца тое, што ў канцы гаварыў у сваіх прамовах дэпутат Тарашкевіч. Гэтыя пастановы Камінтэрну вызначаюць сацыяльную праграму Грамады. Сьведка Бабіч, якога мы тут слухалі, і сьведка Гурын, які ня мог сюды прыйсьці (глыбокі ўздох), аб гэтым нам тут гаварылі.

Хто быў спакусьнікам, той павінен быў весьці гэтую работу сярод мас.

У пачатку вядзе яе НПХ; ня важна хто—Фідэркевіч ці Ваявудзкі. Ідзе дасканалая работа па арганізацыі расколу «Вызваленьня». Потым арганізуецца Беларуская Грамада. Усё гэта робіцца пасьлядоўна па загаду КПЗБ. У пачатку ствараюцца сацыялістычныя фракцыі ў нацыянальных клюбах, а потым Грамада. 26 чэрвеня адбыўся раскол не з-за тай розьніцы тэмпэраментаў, аб якой гаварыў тут Багдановіч, а таму, што ў беларускім клюбе дзейнічаюць ужо іншыя элементы, накшталт Кахановіча, які ўцёк у Менск і павёў работу супроць Польшчы. Потым гэтыя элементы вышлі з нацыянальнай арганізацыі і стварылі агульны фронт. У гэты дзень Тарашкевіч, Рак-Міхайлоўскі і іншыя маніфэставалі сваё падпарадкаваньне сваім новым гаспадаром. 26 чэрвеня камфракцыя сойму разам з Грамадою і НПХ уносіць праэкт аб неадкладнай канфіскацыі зямель і передачы іх сялянскім камітэтам. Добра—кажа пракурор—проста з Масквы.

Мы бачым—усклікае пракурор—як маніфэстуюць камуністыя, а чорт у гэты час радуецца. Узьнікае, так званы, блёк рэвалюцыйных рабочых і сялян. Блёк гэты ідзе не ў ППС, а супроць яе. Радуецца Шапель—дэпутат. Далей Шапель кажа: мы стаім зараз на чале гэтага руху. І сапраўды сумненьня ўжо няма, які характар гэтага блёку. У часопісі «Валька» выступае Тарашкевіч. Які зьмест яго лёзунгаў? А вось які: Рэвалюцыйны рабоча-сялянскі ўрад, досыць парляманцкае барацьбы, пойдзем у масы, арганізуем Чырвоную армію. Незалежная Беларусь у саюзе з народамі, якія маюць новую грамадзкую структуру.

Што гэта за народы, што жывуць у новай грамадзкай структуры, з кім саюз? Гэта пытаньне зусім ясна. Міхась Гурын апавядаў, як было вырашана гэта пытаньне на пленуме ў ліпені 1925 г. У кнізе аб Камінтэрне—кажа далей пракурор—я знайшоў, што на пленуме Камінтэрну вырашалася пытаньне аб Польшчы, а, як пацьвердзіў Гурын, там было пастаноўлена, што Тарашкевіч будзе весьці ўсю работу. У жніўні 1925 г. адбылася канфэрэнцыя ў Данцыгу. Там старшынстваваў прадстаўнік Камінтэрну, імя якога я пакуль-што не называю.

Беларуская Думка—кажа далей пракурор,—мае сваё мінулае. Грамада таксама лічыць сябе ў пэўнай ступені выратоўніцай беларускага руху. Таму я хацеў-бы спыніцца на гэтым пытаньні хоць-бы коратка.

Пракурор пераходзіць да пытаньня аб урадзе Ластоўскага. Антон Луцкевіч ідзе разам з Ластоўскім. У кватэры сэнатара Уласава арганізуецца гэты ўрад. У выніку—Ластоўскі ўцякае ў Коўню і адтуль пачынаецца энэргічная антыпольская дзейнасьць. Урад Ластоўскага аддаў ковенскаму ўраду Віленшчыну і Горадзеншчыну. У гэты-ж час супроць польскага ўраду працуе ў Рызе беларус Езавітаў, а ў Празе—Вяршынін. У 1921 г. асобы, што сядзяць тут на лаўцы падсудных, ідуць на беларускую канфэрэнцыю ў Празе. У Празе прымаецца пастанова, што толькі ўрад Ластоўскага мае права рэпрэзэнтаваць беларускую нацыю.

14 кастрычніка ў Бэрліне адбываецца беларуская канфэрэнцыя, на якой старшынствуе прадстаўнік Камінтэрну Ульльнаў. Прымаюцца канчатковыя рэзалюцыі. У рэзалюцыі зазначана, што галоўным цэнтрам беларускага адраджэньня зьяўляецца Менск. У тойжа рэзалюцыі зазначаецца, што ўсе землі Зах. Беларусі павінны быць далучаны да Савецкай Беларусі. Гэтая канфэрэнцыя адмаўляецца ўжо ад передачы Горадні і Вільні Літве. Ульльнаў можа сказаць, што ён перамог у Бэрліне. Урад Ластоўскага ліквідуецца. Абвяшчаецца амністыя для беларускіх эміграцкіх дзеячоў. Непаслухмяныя дзеці зварачаюцца на лона бацькаўшчыны. Чарвякоў у сваёй кнізе «Савецкая Беларусь» хваліць гэтых дзеячоў і заяўляе, што яны шчыра працуюць для справы адраджэньня Савецкай Беларусі. Чорт—на маю думку радуецца — заяўляе пракурор. Усход перамог. Беларускі народ быў прадан. Чорт заўладаў сэрцам маладога барбара Тарашкевіча, якога раней так захапляла польская паэзія.

Сьведка—тайны саветнік Ракоўскі, кажа далей пракурор,—чытаў менскую «Зьвязду» і апавядаў нам, што, водлуг тлумачэньняў «Зьвязды», польскі сойм зьяўляецца для Грамады толькі трыбунаю, з якое патрэбна навучаць сялян, як рабіць рэвалюцыю. Ці праўда гэта,—пытае пракурор.

Я спынюся на асноўным пытаньні аб адносінах Тарашкевіча да сойму. 16 ліпеня 1926 г. Тарашкевіч заявіў, што сяляне зразумелі ўсю ілюзорнасьць парляментарызму і дэмакратыі. Гэта нам пацьвердзіў тут і Багдановіч.

Такім чынам Тарашкевіч паўтарае тое, што загадаў Камінтэрн. Ён зьяўляецца грамафонам гэтага Камінтэрну. Тарашкевіч прапануе нянавісьць да „панскага прыгнечаньня“ і зазначае на неабходнасьць зьвязаць барацьбу беларусаў з масамі Зах. Украіны і наогул з працоўнымі масамі Польшчы. Ці-ж гэта ня думка Камінтэрну, ці-ж гэта ня яго лёзунг—«Мы павінны арганізоўваць масы»?

Пераходжу да таго, што дэпутаты Грамады гаварылі з парляманцкае трыбуны. Рак-Міхайлоўскі так характарызаваў урад Пілсудзкага: „Мы ведаем, што ні гэты ўрад, і ніякія іншыя буржуазныя ўрады ня зьменяць сутнасьці буржуазнага рэжыму. Усе несправядлівасьці і прыгнечаньне спыніць толькі рабоча-сялянскі ўрад“.

Валошын, характарызуючы польскую юстыцыю, гаворыць: «Міністэрства юстыцыі—гэта турэмшчык. У судзьдзяў усе рукі ў крыві. Судзьдзі—царскія слугі».

Вось яны, адносіны Грамады да польскага суду—патэтычна выгуквае пракурор. Тарашкевіч у зьвязку з майскім пераваротам,—кажа пракурор,—казаў, што пераварот ня даў масам ніякае палёгкі. Існуючая канстытуцыя—гэта крывавы тэрор шляхты. Тарашкевіч заклікае да таго, каб гэты лёзунг кінуць у масы, і падкрэсьлівае, што становішча мас зьменіць не канстытуцыя, а толькі захоп улады рабочымі і сялянамі. Потым нельга абмінуць факты тэрору. Старшыня гуртка Татун забівае Кузьму, другі старшыня гуртка Юдзёнак забівае Івашкевіча, а Тарашкевіч гаворыць з гэтага повату: «Помста саладзей мёду». Савецкі Менск радуецца: «Беларуская Грамада актыўна змагаецца з паліцыяй».

Потым,—кажа пракурор,—стралялі у Даціловіча, які даваў нам тут паказаньні. Дэпутат Мятла заклікаў сялян не плаціць падаткаў. Валошын езьдзіць па вёсках і ўзбуджае сялянства супроць калёністых. «Мы не дазволім, каб на нашай зямлі існавалі такія парадкі. Мы беларусы і спакон вякоў, а вы—шляхта, вы тут чужаземцы» Прамова Валошына была так цынічна, што старшыня сойму прымушаны быў выкінуць частку стэнаграмы. Валошын між іншым гаварыў; «У Зах. Беларусі калі не заб'юць у турме, дык зморадь з голаду». І вось гэтыя лёзунгі, паны судзьдзі, распаўсюджваюцца ў лістоўках і кідаюцца ў масы.

Пракурор пераходзіць да характарыстыкі адносін Грамады да ўраду Пілсудзкага пасьля майскага перавароту. Грамада зазначала на тое, што ўрад зьяўляецца лялькаю ў руках Англіі. Пасьля французскіх ілюзій пачалася французская хвароба, а пасьля ангельскіх ілюзій надойдзе ангельская хвароба—гаварыў у сваёй прамове Тарашкевіч. Падсудныя, ня прызнаючы сваёй віны, заяўлялі тут, што ўся іх дзейнасьць была толькі выкананьнем дэпутацкіх абавязкаў. Валошын на адным з мітынгаў заявіў аднак, што канстытуцыя зьяўляецца толькі арганізацыяй белага тэрору. На мітынгах дэпутаты пыталіся, хто хоча плаціць падаткі, хто хоча служыць у арміі. Зусім зразумела, што не плацілі падаткаў, а рэкруты ўцякалі ў Расею. Падсудныя заяўлялі на мітынгах, што судзьдзі зьяўляюцца катамі, а міністэрства юстыцыі зьяўляецца міністэрствам несправядлівасьці і турмаў. Ці-ж гэта ёсьць парляманцкая дзейнасьць. У пратаколе аднаго гуртка ў Горадні проста запісана, што палепшыць свой лёс можна ўласнаю рукою. Няма нічога дзіўнага, што ў галовах зьяўляецца замяшаньне, і ў сэрцы трывога. Усе чакаюць нечага. Увесну чакаецца паўстаньне. У сэкратарыяце КПЗБ была знойдзена справаздача аднае з арганізацый, у якой зазначалася: «Адбыўся мітынг з 1500 чалав. Ухвалена была рэзалюцыя, якая патрабавала вызваленьня палітвязьняволеных. Наогул, настрой прыпадняты. Падаткаў ня плацім, арганізуем Грамаду». Аб чым гаворыць гэты дакумант, калі не аб непасрэднай сувязі паміж Грамадою і КПЗБ. Магчыма, дэпутаты ня ведалі, што іх дзейнасьць злачынная, аднак, Бурдзэвіч заявіў на мітынзе: «Я ведаю, што мяне чакае 10 год турмы, тым ня менш я ўсё перанясу і працаваць не пакіну». Кожны з дэпутатаў меў свой раён дзейнасьці. Маральным забойцам Івашкевіча зьяўляецца Мятла. Рак-Міхайлоўскі ў сваім раёне Максімаўка заклікаў да падрыхтоўкі да паўстаньня. Тарашкевіч носіцца ўсюды. Мы тут чулі адну сьведку, звычайнага селяніна, які нам расказаў: «Прыдзе вясна, прыляцяць птушкі».

(Канец прамовы ў заўтрашнім нумары).

Калі скончыцца працэс „Грамады“.

„Глос Праўды“ за 6 мая паведамляе, што „працэс працягнецца яшчэ блізка 2-х тыдняў, таму што апрача пракурораў будуць прамаўляць абаронцы і некаторыя абвінавачаныя“.

ЗАМЕЖНЫ ДРУК У АБАРОНУ „ГРАМАДЫ“.

(Ад уласнага бэрлінскага карэспандэнта).

Эўрапейская прэса ня спыняе кампаніі ў абарону «Грамады». Кола зацікаўленых справаю віленскіх «паддзей» пашыраецца. У хуткім часе мы паведамім аб надзвычайна важным выступленьні ў карысьць «Грамады» з боку нямецкіх вучоных і пісьменьнікаў. А зараз толькі адзначым выступленьне прэсы.

26 красавіка **амстэрдамская газэта «Трыбуна» надрукавала поўнасьцю адозву Камітэта па абароне Грамады. Адозва падпісана Я. Купалам і Я. Коласам.** Адозвы мы зьмяшчаць ня будзем, бо зьмест яе ўсім вядомы.

У Нямеччыне з прычыны надыходзячых выбараў у рэйхстаг (20 мая) усе газеты перапоўнены матар'ялам выбарчай кампаніі. Аднак знаходзяць месца і для «Грамады». Нядаўна мы адзначалі артыкул «Д.—А. Ц.»—газэты нямецкіх нацыяналістаў, а зараз падамо артыкул бэрлінскай газэты „Дэр Таг“ — орган цяжкай нямецкай індустрыі. Артыкул надрукаваны ў нумары ад 28-га красавіка.

—У Віленскім акруговым судзе,—гаворыцца ў ёй,—адбываецца гістарычны працэс Правячая Польшча судзіць (дакладныя словы газэты Я. Б.) беларускі народ. На лаўцы падсудных—так званая «Беларуская Грамада». Абвінавачаных тысячы. Працэс падзелен на некалькі акругаў і некалькі тэрмінаў. У Вільні колькасьць абвінавачаных дасягае 456 чалавек, у тым ліку 4 дэпутаты сойму, якія былі арыштаваны палякамі, ня гледзячы на іх дэпутацкую недатычнасьць.

Віленскі працэс—чыста палітычны працэс над Заходняй Беларусьсю. Як гэта здарылася, што адна нацыя судзіць другую? Гэткай падзеі да гэтага часу ня было ў сусьветнай гісторыі.

4 мілёны насельніцтва Заходняй Беларусі перажывае найбольш трагічны момант сваёй гісторыі. Шэсьць гадоў панаваньня Польшчы над Заходняй Беларусьсю прывялі апошнюю да поўнага эканамічнага і культурнага заняпаду. Асабліва цяжка адбіваецца на сялянстве «калёнізацыя» засяленьне беларускіх земляў дэмабілізаванымі польскімі салдатамі, у мэтах палёнізацыі краю. У той час, як беларусы маюць зямлі не больш 4-6 маргоў, калёніст атрымлівае дзесяткі маргоў. Пацярпеўшы ад вайны беларус жыве ў зямлянках, а калёністам урад будуе дасканалыя будынкі. Раўнапраўе беларуса значыцца толькі на паперы. Чатыры мілёны жыхароў пазбаўлены права мець на роднай мове школу. Беларускіх дзяцей гвалтам ганяюць у польскія школы. І ўсё гэта тады, калі па даваеннай статыстыцы палякаў у Заходняй Беларусі налічваецца не больш 4 проц.

Усякі пратэст супроць прыгнечаньня разглядаецца варшаўскім урадам, як дзяржаўная здрада і караецца вельмі сурова. З гэтай прычыны большая частка беларусаў была прымушана, каб абараніць сваю чалавечую годнасьць, стаць на шлях арганізаванай масавай барацьбы і арганізавалася ў „Грамаду“.

«Грамада»—гэта чыста нацыянальнае аб'яднаньне, а ня сэкцыя III Інтэрнацыяналу, як завяраюць Эўропу палякі. У працягу аднаго году „Грамада“ ўзрасла ў 100-тысячную арганізацыю. Цяпер палякі гэтую арганізацыю самаабароны хочуць зусім зьнішчыць. Адначасна з разгромам «Грамады» пачаўся разгром культурных і каапэрацыйных беларускіх устаноў. Зачынены беларускія каапэрацыйныя банкі, кіраўнікі іх арыштаваны.

Палякі хочуць беларусаў палёнізаваць—гэта адзіная прычына і адзіная падстава працэсу супроць „Беларускае Грамады“.

Гэты маленькі артыкул «Дэр Таг» (Дзень) нагэтульки яскравы і праўдзівы, што не патрабуе ніякіх тлумачэньняў.

ЯНКА Б.

Бэрлін, 1 мая 1928 г.

Па Беларускай ССР.

(Ад нашых карэспандэнтаў).

$7\frac{1}{2}$ МІЛЬЁНАЎ Р. НА КАПІТАЛЬНАЕ БУДАЎНІЦТВА.

ГОМЕЛЬ, 8-5. Сёлета на капітальнае будаўніцтва па акрузе будзе выдадзена 7616000 руб. Асноўнае месца займае новае будаўніцтва і абсталяваньне прадпрыёмстваў. У параўнаньні з мінулым годам капітальных выдаткаў па мясцовай гаспадарцы намячаецца павялічэньне ўкладаньняў: па сельскай гаспадарцы на 48,6 проц., мясцовай прамысловасьці—467 пр., камунальных прадпрыёмствах—123, кватэрнаму будаўніцтву—15 проц., шляхаваму будаўніцтву—156, грамадзкіх работах —14 проц., больнічнаму будаўніцтву—12 проц.

Мясцовая прамысловасьць атрымлівае ў бягучым годзе пэўны штуршок для далейшага разьвіцьця, прычым разьвіваюцца тыя галіны прамысловасьці, якія шчыльна зьвязаны з мясцовай сыравінай і мясцовымі патрэбамі. Усяго прамысловасьцю акругі па капітальнаму будаўніцтву будзе выдадзена 4275 тыс. рублёў. Значная сума сродкаў выдзяляецца на мэханізацыю вытворчасьці. Дабрускай фабрыцы «Герой Труда» адпушчана 688 тыс. руб. На фабрыцы будзе пабудавана сілавая станцыя, будынак для шостай машыны; 170 тысяч руб. адпушчана на пабудову хлебазаводу і г. д.

Па камунальных прадпрыёмствах будзе выдадзена 785 тысяч рублёў. З іх на электрастанцыю 265 тысяч руб. і 250 тысяч руб. на пераабсталяваньне вадаправоду.

У адносінах шляхавага будаўніцтва бягучы год зьяўляецца пераломным. Акруга ніколі гэткіх сум, як сёлета, на шляхавае будаўніцтва не атрымлівала. На палепшаньне шляхоў будзе выдадзена 384 тысячы руб.

На мерапрыёмствы па сельскай гаспадарцы будзе выдадзена 625 тысяч руб. Намечаны: пабудова крахмальнага заводу, капітальныя выдаткі на калектыўныя гаспадаркі і саўгасы. Адпушчана 50 тысяч рублёў на электрыфікацыю вёсак акругі.

ДА АДКАЗНАСЬЦІ—ЗА ЗРЫЎ САМААБКЛАДАНЬНЯ.

Барысаў. Праца па самаабкладаньню ў нашым раёне ідзе вельмі туга. У гэтай працы нашым сельсаветам перашкаджае вясковае кулацтва. Кулакі вядуць агітацыю сярод бяднейшага сялянства, зрываюць сходы і г. д. У шэрагу вёсак прыходзілася склікаць па 3-4 сходы сялян, каб правесьці самаабкладаньне. Да гэтай пары праведзена самаабкладаньне ў 12 сельсаветах на суму ад 25 да 30 проц. Урэшце с.-с. па асобных пунктах, дзе сходы сарваны кулацтвам, самаабкладаньне яшчэ не праведзена. Былі выпадкі злоснага пярэчаньня самаабкладаньню, напр., сябра Веляціцкага с.-с. Кажэўка вёў агітацыю сярод насельніцтва супроць самаабкладаньня. Ён аддаецца пад суд.

Пакуль што праведзена самаабкладаньне на 18300 руб. Да гэтага часу ўзыскана с.-с. грошай усяго толькі 2100 руб.

У некаторых с.-с. пачата ўжо будаўніцтва за кошт самаабкладаньня. У вёсцы Малы Стахаў, Бытчанскага с.-с. правяць грэблю.

Наогул-жа трэба сказаць, што справа па самаабкладаньню ў нашым раёне ідзе вельмі слаба. Сельсаветам трэба прымаць рашучыя меры супроць тых, хто перашкаджае, зрывае кампанію па самаабкладаньню. Вясковае кулацтва, якое вядзе агітацыю супроць кампаніі, таксама павінна аддавацца пад суд.

А. Станкевіч.

Арганізацыя калектыўных аб'яднаньняў.

З 1 кастрычніка 1927 году да 30 красавіка г. г. па ўсіх акругах БССР арганізаваны 636 с.-г. калектываў і інш. арганізацый вытворчай каапэрацыі, што складае 40,4 проц. заданьня. Па паасобных акругах арганізацыя с.-г. калектываў мае такі выгляд: у Бабруйскай акрузе—101 (60 проц. заданьня), Мазырскай —43 (91 проц.), Віцебскай—96 (48 проц.), Магілеўскай—80 (44 проц.), Менскай—78 (40 проц.), Аршанскай—100 (40 проц.), Гомельскай—91 (40 проц.) і ў Полацкай—47 (19,8 проц.).

Стан азіміны.

Водлуг вестак Цэнтральнай Статыстычнай Управы, стан азіміны на 1-га мая мае наступны выгляд: Полацкая акруга—жыта 2,5, пшаніца—2,4; Віцебская акруга—жыта 2,4, пшаніца—2,1; Аршанская акруга —жыта 2,6, пшаніца—2,4. Менская акруга—жыта 2,5. пшаніца—2,4; Магілеўская акруга жыта—2,8, пшаніца—2,8; Бабруйская акруга жыта—3,4, пшаніца—2,6; Мазырская акруга жыта—2,3, пшаніца—2,4 і Гомельская акруга—жыта 2,3, пшаніца—2,3.

* * *

Гомель, 8-5. Водлуг даных Акрстатбюро, азімае жыта на 1 мая па акрузе ацэньвалася ў 2,6 бала, пшаніца—у 2,5. На 1 красавіка стан азімых ацэньваўся ў 3 бала, але пасьля таго як выпаў новы сьнег, які праляжаў каля тыдню, стан пасеваў пагоршыўся.

Дапамога Чырвонага Крыжу вёсцы.

Гомель, 8-5. *З пачатку 1927 г. да гэтага часу акруговым камітэтам Чырвонага Крыжу праблена значная праца. Лік членаў Чырвонага Крыжу дасягае зараз па акрузе 4.020 чалавек. Чырвоны Крыж прымаў удзел па ўтрыманьню некаторых лекавых установ і зараз прымае ўдзел у арганізацыі летняй калёніі для школьнікаў. 500 руб. выдзелена на пабудову лазьняў у вёсках акругі. Па акрузе арганізавана 69 гурткоў першай дапамогі, якія аб'ядноўваюць каля 1500 жанчын.*

ЗЬЕЗД С.-Г. КААПЭРАЦЫІ.

Бабруйск, 8-V. Скончыў сваю працу акруговы зьезд упаўнаважаных сельска-гаспадарчай каапэрацыі. На зьезьдзе прысутнічала 120 дэлегатаў ад спажывецкіх таварыстваў акругі.

СЬВЕДКІ АБАРОНЫ.

(На працэсе Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады).

(Ад нашага карэспандэнта).

Усяго некалькі дзён было прысьвечана заслуханьню паказаньняў сьведак, выклікаыых абвінавачваемымі і абаронаю. Адразу востра зьмянілася атмасфэра судовае залі. У залі суду паявіліся палітыкі, для якіх гэты працэс не зьяўляецца трампалінам службовае кар'еры. Яны прышлі і раскідалі тое павуціньне, якое ў працягу двох месяцаў больш ці менш умела пляла пракуратура пры дапамозе сваіх сьведак.

Стрэлка працэсу востра пераведзена. Працэс адразу быў пастаўлен на правільныя рэйкі.

Асабліва каштоўны паказаньні такіх сьведак, як Тугут, Хамінскі, Сьвянэвіч, якія зьяўляюцца прадстаўнікамі цяпер адсунутай ад спраў польскай дэмакратыі, якія на працягу апошніх некалькіх гадоў змагаліся з тым курсам польскае нацыянальнае палітыкі, які вырыў такое бяздоньне між польскаю дзяржаўнасьцю і беларускаю грамадзкасьцю.

Няхай не з-за прыязьні да беларускага народу выводзяцца адносіны гэтых дэмакратаў да працэсу Грамады. Зусім зразумела, што для гэткага роду палітыкаў віленская трагэдыя зьяўляецца ў першую чаргу дэманстрацыяй банкроцтва польскае палітыкі на г. зв. усходніх акраінах. Для іх галоўнае тое, што Тарашкевіч, Рак-Міхайлоўскі не пашлі на паваду польскае палітыкі. Яны яшчэ цешаць сябе ўпэўненасьцю, што ўвесь правал польскае палітыкі на землях Заходняе Беларусі здарыўся толькі таму, што польская рэакцыя не дала ім магчымасьці шляхам грашовых уступак ашукаць беларускіх грамадзкіх дзеячоў і прышпіліць іх да польскае дзяржаўнасьці. Гэткія людзі, як Тугут і Хамінскі ў

ПРАКУРОР КАЛПІНСКІ.

патрэбнай меры засьлеплены. Яны яшчэ да гэтае пары ня ўцямілі, **што мала яшчэ перавесьці дзелаводзтва ў камунальных установах на беларускую мову, а неабходна яшчэ адна дэталь-раздача абшарніцкае зямлі беларускім сялянам.** Яны не разумеюць, як шчыльна зьвязаны між сабою гэтыя дзьве справы. І яны да гэтае пары гатовы з кулакамі лезьці на польскіх рэакцыянэраў, абвінавачваючы іх у тым, што беларускі П'емонт па іх віне апынуўся ў Менску, а ня ў Вільні.

Вось лейтматыў паказаньняў гэтай групы сьведкаў абароны.

ПРАКУРОР РАУЗЭ.

Няхай іх разважаньні церпяць дзіцячай павярхоўнасьцю, няхай Тагут і яго таварышы сьляпыя рамантыкі, але ўсё-ж якая глыбокая і поўная зьместу іх пазіцыя і іх пункт гледжаньня ў параўнаньні з пунктам гледжаньня двух засядаючых за судовым сталом пракурораў з маладых, ды раньніх, якія тупа глядзяць у том крымінальнага кодэксу і далей яго нічога ня бачаць.

Былі ў часе паказаньняў гэтых сьведак абароны робячыя ўражаньне моманты, якія так хутка не забываюцца. Іх словы гучэлі, як аплявуха, дадзеная крэсавай адміністрацыі, суду, пракурору і польскай грамадзкасьці.

Што варты хоць-бы паказаньні ранейшага лідэра «Вызваленьня» Тагута. Ён апавядае:

— Па меры таго, як узмацнялася адміністрацыйнае самавольства і рэпрэсіі проці беларусаў, расла злаба ў беларускім клюбе сойму. Калі быў прыняты соймам закон аб мове, Тарашкевіч заявіў сьведку, што законы аб мове не здаволяць беларускага насельніцтва, ды пры гэтым няма яшчэ ніякай гарантыі, што гэтыя законы будуць мясцоваю ўладаю праводзіцца ў жыцьцё.

Пры гэтым у залі вядзецца наступная размова ў асобах:

Адвакат *Бабянскі:*—Колькі беларускіх школ было адчынена на падставе ўхваленага соймам закону аб мовах?

Тугут:—Я нічога ня ведаю аб адчыненьні беларускіх школ, але я добра ведаю, што шмат школ і пасьля прыняцьця закону было зачынена.

Старшыня суду: Калі школы зачыніліся, дык нехта-ж іх адчыніў?

Тугут:—Вядома. Іх адчынілі немцы ў часе акупацыі.

Старшыня:—Чаму ўлада зачыняла школы?

Тугут:—На мяне гэта зрабіла ўражаньне, што гэта была плянамерная кампанія, якая мела мэтай зьнішчэньне беларускай школы.

Ці-ж гэтая размова не зьяўляецца больш паказальнай для фону працэсу, чымся паказаньні сьведак усіх звыш чатырохсот правакатараў, ахраньнікаў, паліцэйскіх тайных і яўных, якія прайшлі на гэтым працэсе перад судом. А гэты Тугут, ён-жа ня першы сустрэчны палітык. Тугут прэтэндуе на назву сумленьня польскай дэмакратыі. Ды і па палажэньню ён што-небудзь мог ведаць аб беларускім пытаньні, калі ўрад яго выбраў у якасьці аднаго з трох членаў ва ўрадавай камісіі экспэртаў па справах усходніх акраін.

Нельга пакінуць бяз увагі сьведку **Хамінскага.** Бліжэйшае яго палітычнае мінулае наступнае: адзін з лідэраў «Вызваленьня», затым, пасьля майскага перавароту, учыненага Пілсудзкім, член урадавага клюбу працы, выступіў з клюбу з тае прычыны, што лічыў арышт дэпутатаў, якія зараз сядзяць на лаўцы падсудных, парушэньнем асноў польскай канстытуцыі.

Хамінскі наступным чынам характарызуе кіруючую ідэю Грамады:

— *Водлуг майго глыбокага перакананьня, Тарашкевіч зьяўляецца культурным чалавекам, які імкнецца да таго, каб абудзіць нацыянальную сьвядомасьць беларускага народу і прышоў да перакананьня, што шляхам фармальнага канстытуцыянізму, зьверху, нічога для беларускай справы ня будзе зроблена. Надыходзіць паварот да іншых сродкаў. Ён хоча тае самае мэты дасягнуць іншым спосабам, зьнізу, шляхам арганізацыі мас, зразумеўшых свае правы і абавязкі.*

Тарашкевіча Хамінскі атэстуе перад судом наступным чынам:

— Заяўляю, прымаючы поўную адказнасьць за свае словы, што **Тарашкевіч быў сумленным ідэёвым чалавекам.**

Хамінскі, як і іншыя палітыкі яго тыпу, усё варочаецца да неажыцьцёўленых надзей аб беларускім П'емонтэ ў Польшчы. Як вышэйшую пахвальбу Тарашкевічу і другому беларускаму палітыку Сваkоўскаму Хамінскі паведамляе:

— **Абодвы гэтыя беларускія палітыкі выказвалі пажаданьне будаваць лёс „нашага краю“, абапіраючыся на польскую дзяржаўнасьць. Абодвы яны думалі стварыць беларускі П'емонт у межах польскай дзяржаўнасьці.**

А калі нічога не навучыўшыся на гэтым працэсе пракурор ставіць сьведку «хітрае» запытаньне, прыстасаванае да адпаведнага артыкулу крымінальнага кодэксу аб тым, ці зьўляецца Тарашкевіч прыхільнікам незалежнасьці Беларусі, Хамінскі задае пракурору публічную порку.

— **Няма ніводнага сумленнага беларуса, якому прызваіты чалавек падасьць руку, які ня быў-бы прыхільнікам ідэалу незалежнасьці Беларусі незалежна ад партыйнай прыналежнасьці, хіба за выключэньнем Паўлюкевіча.**

Цьвёрдалобага пракурора і гэта ня ўзрушыла, хоць нават Паўлюкевіч лічыў неабходным рэагаваць на гэтую заяву лістам у рэдакцыю, абвяшчаючы аб тым, што Хамінскі памыліўся, бо Паўлюкевіч таксама за незалежнасьць Беларусі.

Сьведка Сьвянэвіч таксама належыць да тых сьведак, якіх нельга пакінуць бяз увагі ў справе Грамады. Ён раней быў у 2-м аддзяленьні генэральнага штабу, у тэй камісіі па нацыянальных пытаньнях, якая ў свой час была заклікана ажыцьцёвіць фэдэралістычныя мары сучаснага дыктатара Польшчы Пілсудзкага.

Сьвянэвіч наступным чынам характарызуе ўзьнікненьне Грамады:

— Быў час, калі я лічыў Тарашкевіча наіўным палітыкам, бо ён верыў, што мінімальныя культурныя патрабаваньні беларусаў будуць здаволены шляхам перамоў з асобнымі габінэтамі міністраў. Між тым урад адбіваў настрой жыхарства, а польскае жыхарства не згаджалася здаволіць нават мінімальных беларускіх патрабаваньняў. Мне здаецца, што Тарашкевіч перакана ўшыся, што ўсё гэта ня можа быць ажыцьцёўлена, зразумеў, што да гэтых мэт неабходна імкнуцца іншымі сродкамі. Гэта зьяўляецца крыніцай арганізацыі Грамады.

Сьвянэвіч шмат яшчэ чаго казаў і ў яго словах адчувалася неажыцьцяўленьне фэдэралістычных імкненьняў, якія зусім не заглохлі, якія могуць пры першых адпаведных умовах зноў выбухнуць.

Наступны сьведка, беларускі сэнатар Уласаў, у сваіх паказаньнях як-бы пацьвердзіў сумныя думкі папярэдняга сьведкі пілсудчыка. Калі ў выніку ўсяго выслуханага, адвакат Бабянскі спытаўся Уласава, **які зараз настрой насельніцтва Заходняй Беларусі,** Уласаў адказаў:

— **Я не магу сказаць, каб настрой быў чыста бальшавіцкім, але цягненьне да Менску адчуваецца выразна.**

Сьведка ранейшы сэнатар Уласаў вядомы як асьцярожны чалавек. Адказваючы суду, ён меў тым больш прычын быць стрыманым у сваіх паказаньнях.

Пасьля паказаньняў сьведак абароны зьявіўся новы настрой у залі суду. Зараз-жа пасьля іх паказаньняў сярод членаў суду ўзьнікла ідэя зачыненьня дзьвярэй на час спрэчак бакоў. Гэта зьяўляецца пацьвярджэньнем банкроцтва для польскага боку так бяз сэнсацыйнай справы.

Вільня, красавік 1928 г.

ЯЗЭП ПАЎЛОЎСКІ.

Барысаўскія „Кааператары“

5 мая Выязная Сэсія, Менскага Акруговага Суду у г. Барысаве, пад старшынствам Жылінскага з удзелам Пракурора Судакова і абаронцаў: Фрыдмана, Цэйтліна і Іоффа распачала справу былых працаўнікоў Барысаўскага кааператыву у злоўжываньнях на службе і прыўласьненьні да прыватных гандляроў. На лаўцы падсудных 17 чалавек, якія падзяляюцца на тры катэгорыі:

1-я катэгорыя — адказныя асобы праўленьня спажывецкага таварыства, на чале са старшынёй праўленьня Шышла,

2-я—загадчыкі і прыказчыкі крам спажывецкага таварыства і ЦРК.

3-я—былыя прыватныя гандляры г. Барысава.

Пасьля зачытаньня абвінавачваўчага акту і разгляду розных хадайніцтваў, суд прыступіў да допыту галоўных падсудных.

Старшыня Шышла і загадчык гандлёвай часьці Асіноўскі адмаўляюць віну сваю. [illegible]

[illegible]

Д. Кастроў.

2-гі Ўсебеларускі зьезд т-ваў Чырвонага Крыжу.

Даклад аб стане Беларускага Чырвонага Крыжу зрабіў т. Цьвікевіч. [illegible]

[illegible] У канцы 1927 г. Беларускае т-ва Чырвонага Крыжу [illegible]

Фінансавае становішча т-ва за апошнія гады значна палепшылася. У 1924-25 г. бюджэт т-ва складаўся з 71213 руб., у 1927-28 г. — з 246609 руб. (павялічэньне бюджэту на 356 проц.).

Беларускі Чырвоны Крыж падтрымлівае шчыльную сувязь з т-вамі Чырвонага Крыжу і Чырвонага Паўмесяца іншых рэспублік СССР. Летась, калі БССР пацярпела ад навалы, Беларускае т-ва Чырвонага Крыжу атрымала дапамогу ад т-ваў іншых Саюзных рэспублік. Беларускі Чырвоны Крыж з свайго боку паслаў грашовую дапамогу у Арменію, Грузію і Азэрбайджан.

[illegible]

Зьезд пастанавіў зьвярнуць вялікую ўвагу на працу ніжавых ячэек т-ва. [illegible]

Пастаноўлена ў бліжэйшым часе арганізаваць ячэйкі Чырвонага Крыжу ў кожным населеным пункце, [illegible]

У Цэнтральны камітэт Беларускага т-ва Чырвонага Крыжу абрана 25 чалавек. У прэзыдыюм Ц. К. абраны: т. т. Барсукоў (старшыня), Кандрашук (нам. старшыні), Фрыдман, Цьвікевіч А., Вігдаровіч (работніца), Гінц (селянін-вылучэнец) і Кац. Кандыдаты т. т. Мамедава (работніца) і Ліўшыц (нам. Наркома Аховы Здароўя).

Якія вынікі дае калектыўная праца.

8 гадоў таму назад, калі ў сялянскіх масах пачала прывівацца ідэя калектывізацыі, у глухім кутку Расьнянішчыны за 6 вёрст ад с. Расны, у в. Затоны арганізавалася сельска-гасп. арцель «Расцвет». З вялікай цяжкасьцю, пры варожых адносінах акаляючага насельніцтва, удалося невялічкай групе гаспадароў, пры дапамозе ўлады і партыі, вылучыць надзельную зямлю на нераспрацаваных лядах. Шмат гутарак, гулу і варожых выпадаў было супроць гэтай арцелі, асабліва з боку кулацкага элементу і цёмных мас, якія знаходзяцца пад уплывам кулакоў.

Сярод іх была ўпэўненасьць, што гэта арцель разваліцца, таксама некаторыя думалі, што арцель—гэта толькі дыпляматычны манэўр, каб зьвесьці сваю зямельку ў адно месца, а потым разысьціся на хутары. Але-ж гэта думка і пажаданьні ворагаў калектывізацыі не ажыцьцявілася і ўжо праз 2 гады—у 1922 г.—сябры арцелі ня толькі не расходзяцца на хутары, але, наадварот, адмаўляюцца ад арцельнага статуту і пераходзяць на статут камуны.

Праўда, цяжкі шлях прайшла камуна да сучаснага моманту. Затрымоўкай у разьвіцьці камуны былі ня толькі варожыя выпадкі з боку працаўнікоў камуны, але і выпадкі хатніх сварэчак. Усе гэтыя хворыя бакі, дзякуючы энэргічнай працы, цьвёрдай волі і сьвядомасьці сяброў камуны, былі зьнішчаны.

Неабходна застанавіцца і прасачыць той цяжкі шлях, які прайшла камуна за 8 гадоў свайго існаваньня да гэтага часу, для нагляднага прыкладу нашаму сялянству, што дае ўпартая праца, цьвёрдая воля, якія вынікі дае калектывізацыя. Спачатку ў арцель, пры пераходзе на гэтыя нераскарчаваныя пні і арганізацыі увайшло 7 гаспадароў з вёскі Затон з 36 едакамі, якія атрымалі 65,5 дзес. зямлі (ральлі 54,5 дз. і сенажаці 9 дз.) выключна не распрацаваных лядаў. У гэты момант арцель мела 7 коняй і 9 кароў, а з інвэнтару 5 плугоў і 2 бараны.

Вось з якімі сродкамі арцель прыступіла да працы. Мала было надзеі, што яны выб'юцца на добры шлях, а ворагі-кулакі толькі і сьмяяліся. Але-ж камунары цьвёрда ўзяліся за працу. Перанесьлі свае ўбогія хацёнкі і аб'явілі вайну пням. Разьбілі ўсю плошчу на 9 палёў, увялі шматпольны севазварот.

Крок за крокам праца пачала наладжвацца і арцельцы павесялелі. Яны яшчэ мацней яднаюцца—пераходзяць у камуну. Акаляючае насельніцтва пачало прыглядацца да камуны; перасталі сьмяяцца, спынілі варожыя выпады. Паляпшаецца парода жывёлы, зьявіліся ў камуне племянныя быкі, іёркшырскія кныры, добрыя вытворнікі—жарабкі і камуна «Расцвет» ідзе шпаркімі крокамі па шляху ўзмацненьня.

Камунары заўзята працуюць на полі, старанна капаюць канавы, асушаюць нізкія месцы. Камуна не застаноўліваецца на гэтым, яна шукае яшчэ большага. Яна закладае невялічкі выхавальнік і разводзіць сад.

У сучасны момант камуна мае сад у 1,5 дзес.

Восем гадоў напружанай працы не прапалі дарэмна для камуны. Зараз камуна мае 6 добрых хат, гумно, 2 сьвірны, 2 добра абсталёваных хлявы, 4 склепы, з якіх 1 цэмантны, страха на адным хлеве пакрыта чарапіцай. Жывёла, дзякуючы ўмеламу дагляду і правільнаму карменьню, таксама палепшылася. Маецца ўжо 14 кароў добрай якасьці і 10 галоў маладняка, гадуецца 6 матак-сьвіней іёркшырскай пароды і 2 кныры-вытворнікі. Ёсьць добрай пароды вытворнік жарабок.

Зьвернута камунай увага і на с.-гасп. інвэнтар і справа таксама ў гэтай галіне абстаіць добра. Маецца малатарня з конным прыводам, саламарэзка, жнейка, пружынка «Рандаль» і 3 бараны зігзаг.

Культасьветная справа добра пастаўлена: выпісваецца шмат газэт і часопісаў. Палепшыўся і дабрабыт камуны.

Камунары камуны «Расцвет» даказалі ўсяму акаляючаму насельніцтву, што ўпартая праца, аб'яднаная моц пераможа ўсе перашкоды на шляху да калектывізацыі. Яна лішні раз паказала насельніцтву, што пара раз назаўсёды пакончыць з 3-хпалёўкай, што трэба ісьці па іншаму шляху, па шляху да калектывізацыі.

Афанасьеў.

С. Расна, Аршаншчына.

ЖАНЧЫНА Ў КАЛЕКТЫЎНЫХ ГАСПАДАРКАХ.

Зьезд жанчын сяброў калгасаў, які адбыўся надоечы ў Бабруйску, добра абмаляваў нам становішча жанчыны ў нашых калгасах. Становішча гэта яшчэ незавіднае. Першае і самае галоўнае гэта тое, што жанчына ў большасьці калектыўных гаспадарак па свайму прававаму становішчу стаіць на значна ніжэйшай ступені, чым мужчына. Ёсьць выпадкі, што жанчыны не карыстаюцца правам голасу пры разборы агульных калгасаўскіх пытаньняў, а гэтым голасам карыстаецца толькі старшы ў сям'і.

Цікавым і характэрным па сваёй бязглуздасьці зьяўляецца і той факт, што ў некаторых калгасах жанчынам-удовам прад'яўляюць ультыматумы: „узяць сабе мужа“, пагражаючы выключэньнем з калгасу. Гэта яшчэ раз паказвае на кепскае прававе становішча жанчыны ў калгасах.

Мала гэтага: некаторыя арцелі расцэньваюць працу жанчыны, як нешта нікчэмнае. Стаўка жанчыны ў некаторых калгасах раўна толькі 40 процантам стаўкі мужчыны.

Маюцца выпадкі (кал. гасп. Най Лэбэн), што мужчыны бракуюць жанчынамі, ня клічуць іх на агульныя сходы і разьвязваюць пытаньні ўсе паміма жанчын.

На фоне ўсёй гэтай прававо́й адсталасьці жанчыны, яе прававо́й няўстойлівасьці характэрным і цікавым зьяўляецца тое, што ў калгасе „Утро Коммуны“ жанчыны арганізаваліся, правялі ў праўленьне свайго прадстаўніка і вылучылі яго на пасаду скарбніка. Ёсьць выпадкі выбару жанчын у кіраўнічыя органы і ў некаторых другіх калгасах.

Гэтыя факты сьведчаць аб тым, што пры добрай арганізаванасьці жанчын, яны свае правы сабе могуць „адваяваць“. Але бяда наша ў тым, што на працу сярод жанчын у калгасах у нас не зварачвалася да гэтага часу амаль што ніякай, ды і зусім ніякай увагі. Па лініі жанаддзелу гэтая праца не праводзілася, па лініі культпрацы—таксама.

Культпраца сама ў калгасах кульгае на абедзьве нагі. У шмат якіх калгасах выпісваюцца газэты, часопісі, кніжкі, але яны ня чытаюцца ня толькі жанчынамі, а нават і мужчынамі. Няпісьменнасьць сярод жанчын-калгасьніц вялікая. Толькі нязначная частка калгасаў (калгас Надзея) у гэтай галіне значна пайшла ўперад.

Што датычыцца бытавога боку жыцьця калгасьніц-жанчын, дык ён у большасьці выпадкаў мала адзначаецца ад быту звычайнай сялянскай сям'і. Жанчына —калгасьніца яшчэ і да гэтага часу занята сьвіньнямі, курамі, дзецьмі, з-за чаго ей дыхнуць нельга. А ўсё гэта праз тое, што праца жанчыны ў калгасах не абагулена, не калектывізавана, не рацыяналізавана.

Кепска абстаіць справа і з мэдыцынскай дапамогай у калгасах і з навучаньнем дзяцей.

І жанчыны-калгасьніцы на сваёй нарадзе далі самі сабе слова лепей арганізавацца, дабівацца сваіх правоў, лепей наладзіць сваю жаночую працу ў калгасах, а таксама прасілі болей весьці сярод іх працу, наладзіць культурнае абслугоўваньне іх, прыблізіць школу к іх дзецям.

Няма сумненьняў, што нарада ўтворыць цэлую рэвалюцыю сярод жанчын-калгасьніц за адстайваньне сваіх правоў, пасьля нарады яны знойдуць сваё пэўнае месца ў калгасе.

А. Дамброўскі.

Бабруйшчына.

Недарэчнасьці ў землеўпарадкаваньні.

Магілеў. Кожную вясну сялянства абівае парогі раённых і акруговых устаноў:

— Вёска наша—вялікая і бедная, аб землеўпарадкаваньні хадайнічаем аж з 1922 году. І нам няма нічога, у той час, як іншыя вёскі, якія маглі б з землеўпарадкаваньнем і пачакаць, ужо ўпарадкаваны...

— Унясеце грошы, якія належаць, і вы будзеце землеўпарадкаваны сёлета, такі парадак,—кожны год адказваюць так у ўстанове.

— Дык-жа гэта немагчыма, бо заможнікі ня хочуць уносіць грошы, землеўпарадкаваньне ім не па носе, і прымусу ім няма, беднata-ж мае ільготы, і мы ніякім чынам ня можам унесьці тую суму, якую вы патрабуеце...

Так яно і вядзецца ў нас ужо пяць год. Землеўпарадкаваньне праводзіцца ня ў тых вёсках, дзе яно патрэбна ў першую чаргу, а там, дзе „ўсе“ хочуць, дзе заможная частка насельніцтва, якой пагражае абкройка зямлі, складае невялікую частку, каб сарваць землеўпарадкаваньне.

Фактычна, такім чынам, пытаньне аб тым, будзе ці ня будзе землеўпарадкаваньне, залежыць не ад бядняцка-серадняцкай большасьці вёскі, а ад заможна-кулацкай верхавіны. Ёй-жа нявыгадна землеўпарадкаваньне, і яна зрывае яго, ня ўносячы грошы.

Сёлета будзе, як відаць, яшчэ горш. Маецца новае распараджэньне Наркамзему аб тым, каб падрыхтоўка да землеўпарадкаваньня праводзілася толькі пасьля ўнясеньня цэлых 30 процантаў платы, а ўключэньне ў плян работ—пасьля ўнясеньня 60 процантаў платы за землеўпарадкаваньне.

Адпаведнае хадайніцтва ўзьнімае перад Наркамзмам акрземаддзел, які, акрамя таго, паказвае на шмат якія іншыя недарэчнасьці існуючага парадку спагнаньня плацяжоў і парадку справаздачнасьці пры землеўпарадкаваньні.

Гэта ўжо **ня першы раз, калі акрземаддзел узьнімае пытаньне аб зьмене парадку правядзеньня землеўпарадкаваньня, АЛЕ БЯЗ УСЯКІХ ВЫНІКАЎ.** І нават наадварот: Наркамзем існуючы парадак пастараўся, як сказана вышэй, зьмяніць... у горшы бок.

Лічу, што гэтай справай павінны **зацікавіцца належныя ўстановы.**

К. Лабчэўскі.

БЕЛАРУСКІ СТУДЭНТ.

ДАРОГУ МАЛАДОМУ СПЭЦЫЯЛІСТУ.

Сёлета з вышэйшых навучальных устаноў БССР будзе выпушчана на беларускую ніву каля 800 спэцыялістаў, сярод якіх—першыя піянэры з Вэтэрынарнага Інстытуту.

Разам з гэтым нашы тэхнікумы выпусьцяць звыш 900 спэцыялістаў сярэдняй кваліфікацыі: кааператараў, фармацэўтаў, гідратэхнікаў, архітэктараў, мастакоў, чыгуначнікаў, электрамэханікаў, будаўнікоў і г. д.

Усяго прыблізна будзе выпушчана з муроў навучальных устаноў 1700 спэцыялістаў, якія на працягу 3-4 і нават 5-ці гадоў, ня гледзячы на цяжкае матар'яльнае становішча, вучыліся, каб атрымаць належныя веды і спэцыяльнасьць і быць карыснымі працаўнікамі ў сацыялістычным будаўніцтве. Яны зараз пасьпешна рыхтуюцца да выкананьня сваіх апошніх акадэмічных абавязкаў.

Большасьць выпускаў адбудзецца ў чэрвені, калі нашы навучальныя ўстановы будуць пажынаць свае плады; 1700 спэцыялістаў, значная колькасьць якіх выхадцы з рабоча-сялянскім гушчаў—вялікае чарговае дасягненьне на культурным і гаспадарчым фронце.

Большасьць з іх накіроўваецца раней на гадавы абавязковы стаж, каб падмацаваць тэарэтычныя веды практычнай працай. Значная частка актыўна возьмецца за выкананьне ўскладзеных на яе задач, за штодзённую творчую працу.

Разам з гэтым малады працаўнік досыць часта на першых ступенях сваёй працы сустрэнецца з шэрагам перашкод і цяжкасьцяў.

Справа ў тым, што яшчэ да гэтага часу некаторыя кіраўнікі нашых прадпрыемстваў і ўстаноў няўважліва і нячула адносяцца да маладых спэцыялістаў.

На стажора глядзяць, як на «лішні выдатак»—яму трэба плаціць, а ён «нічога» не дае; наогул, часта стажор зьяўляецца як-бы «пасынкам», ад якога трэба хутчэй пазбавіцца.

Мы маем шэраг фактаў, калі стажоры выкарыстоўваюцца не па іх спэцыяльнасьці, часта на тэхнічнай працы, а іншы раз і зусім скарачаюцца, у выніку чаго прымушаны накіроўвацца на біржу працы. Наогул, з разьмеркаваньнем на працу і выкарыстоўваньнем нашых маладых спэцыялістаў справа абстаіць не заўсёды добра.

Гомельская Акруговая Інспэкцыя Працы, зрабіўшы праверку выкарыстоўваньня стажораў, выявіла шмат фактаў няўважлівых адносін. Так, стажор у акр. судзе працаваў дарма і, нарэшце, прызначылі яго дзеялаводам Нарсуду. На электрастанцыі стажорам даручалі працу па вытвараньні разьлікаў з рабочымі. («Палесская Правда» № 94). Мы чытаем, таксама аб шэрагу фактаў, падобных да гэтых („Савецкая Беларусь“ № 78, «Рабочий» № 42, 77); шэраг лістоў пацьвярджае нам гэта; скончыўшы кааперацыйны тэхнікум працуе касірам, другі рахункаводам, а трэці сам ня ведае, у якасьці каго ён працуе. „Перакідваюць мяне,—піша ён,—з месца на месца, не даюць пэўнай устаноўкі ў працы па сваёй кваліфікацыі“ (Палессельсаюз).

Вельмі часта мясцовыя прафарганізацыі глядзяць на стажора, як на часовага працаўніка, не абслугоўваюць яго, слаба абараняюць яго інтарэсы, у выніку чаго ствараюцца немагчымыя ўмовы працы.

Таксама адсутнічае належнае кіраўніцтва з боку арганізацый да стажораў і практыкантаў. Усё гэта робіцца, ня гледзячы на шэраг яскравых пастаноў ураду па гэтым пытаньні.

Нам здаецца, што ў сувязі з надыходзячымі выпускамі новых кадраў працаўнікоў адпаведным арганізацыям трэба зараз-жа заняцца гэтым пытаньнем, каб пазбавіцца ад тых ненармальнасьцяў, якія мелі месца ў мінулым, каб кожнаму скончыўшаму прадаставіць працу па спэцыяльнасьці.

Трэба належным чынам арганізаваць праз органы Наркампрацы правільнае і пляновае разьмеркаваньне новых спэцыялістаў, прызначаючы іх адразу на пэўнае месца, дзеля чаго неабходна зрабіць вучот, дзе патрэбны працаўнікі, арганізаваць сталы кантроль за тым, як працуюць стажоры і як, наогул, выкарыстоўваюцца маладыя спэцыялісты; устанавіць асабістую адказнасьць кіраўнікоў устаноў за недапусьцімыя адносіны да маладых працаўнікоў, іх заціраньне, а таксама наладзіць сталую сувязь скончыўшых з сваёй навучальнай установай, каб апошняя ведала, што робяць яе выхаванцы.

Неабходна, каб кожны памятаў пастанову апошняга пленуму ЦК УсеКП аб тым, што «асаблівую ўвагу трэба згуртаваць на пытаньні аб падрыхтоўцы новых кадраў чырвоных спэцыялістаў» і, памятаючы гэта, зьнішчыць усе перашкоды на шляху першапачатковай працы маладога спэцыяліста.

Льв—ч.

Студэнцтву патрэбен клюб.

Зараз, калі ўсё больш адчуваецца дыханьне культурнай рэвалюцыі, калі мы маем вялікі попыт на камандны склад—праваднікоў гэтай культурнай рэвалюцыі, якімі павінны быць скончыўшыя нашы ВНУ і тэхнікумы,—задача падрыхтоўкі ў мурох навучальных устаноў з ліку рабоча-сялянскага маладняка ня толькі вузкага спэцыяліста, а і актыўнага грамадзкага працаўніка падкрэсьлівае асаблівую неабходнасьць і важнасьць пашырэньня і выпраўленьня культурна-выхаваўчай працы сярод студэнцтва; апошняя асабліва набывае актуальнае значэньне ў сувязі з вялікім прытокам у апошнія гады ў шэрагі пралетарскага студэнцтва ня зусім падрыхтаванай у культурных і грамадзкіх адносінах моладзі.

Зусім зразумела, што на студэнцтва—будучых культурных працаўнікоў—ускладаецца, паперш, абавязак быць самымі першымі ў культурных шэрагах, не адставаць ад тых сьцягаў, на якіх Савецкі Саюз напісаў задачы культурнага будаўніцтва.

Самы факт навучаньня ў ВНУ ці тэхнікуме ёсьць значны крок у гэтым напрамку; аднак, гэтага недастаткова. Трэба адзначыць, што ў культасьветнай працы сярод студэнцтва ў нас ёсьць шмат недахопаў.

Савецкі спэцыяліст павінен мець тры якасьці: добрыя спэцыяльныя веды, грамадзкасьць і культурнасьць; тым ня менш апошнім двум бакам досыць часта не аддаецца належная ўвага. Асабліва дрэнна ў гэтых адносінах справа абстаіць у правінцыяльных тэхнікумах, дзе няма каму прыйсьці на дапамогу, дзе сам тэхнікум часта зьяўляецца адзіным культурным асяродкам.

Мы назіраем у апошні час, што, ня гледзячы на хуткі ўзрост культурных запатрабаваньняў з боку студэнцтва, мы іх задаволіць ня можам; гэта тлумачыцца тым, што студэнцкія арганізацыі, якія практычна праводзяць гэтую працу, да апошняга часу не прыстасавалі сваіх форм і мэтадаў культасьветнай працы да ўзрастаючых студэнцкіх запатрабаваньняў, не зьвярнулі максымальнай увагі ў гэты бок, а досыць часта падыходзяць да выкананьня сваёй задачы шаблённа і нават іншы раз бюракратычна, у выніку чаго мы маем непажаданыя мерапрыёмствы, халтуру і інш.

Усё-ж адным з галоўных недахопаў зьяўляецца тое, што праўленьні навучальных устаноў зусім не дапамагаюць у гэтай працы, гэта як бы ня цікавіць іх. Зараз Наркамасьветы зьвярнуў увагу кіраўнікоў навуч. устаноў на неабходнасьць прыняць удзел у культмасавай працы, на неабходнасьць дапамогі стударганізацыям для яе лепшага і большага разгортваньня, асабліва зварачваючы ўвагу на яе зьмест, і гэта цалкам мы вітаем. Але аднаго абежніка па гэтым пытаньні недастаткова: неабходна падвесьці пад культасьветную працу сталую матар'яльную базу, каб магчыма было задаволіць мінімальныя культурныя запатрабаваньні студэнцтва, што зьявіцца лепшым сродкам барацьбы з нездаровымі праявамі ў студэнцкім быце. ВНУ атрымліваюць па каштарысу некаторую, праўда, далёка недастатковую матар'яльную дапамогу на культурна-выхаваўчую працу, а тэхнікумы знаходзяцца значна ў горшых умовах. Трэба прыйсьці на дапамогу і нашым тэхнікумам і ў першую чаргу—правінцыяльным.

Таксама дрэнна абстаіць справа і з сельска-гаспадарчай акадэміяй, студэнцтва якой у культурных адносінах галадуе.

У такіх студэнцкіх асяродках, як Менск, дзе налічваецца каля 6000 студэнтаў, і Горкі, няма студэнцкага клюбу, а ён патрэбен таксама, як і лябараторыі ці габінэты. Зараз пачалася пабудова Унівэрсытэцкага Гарадка, распрацаван 5-гадовы плян будаўніцтва С.-Г. Акадэміі; аднак, у праэктах абодвух будаўніцтваў не прадугледжана пабудова студэнцкага клюбу. Нам патрэбен клюб, без яго немагчыма нармальна праводзіць культасьветную працу; гэты недахоп трэба выправіць; Наркам Асьветы неабходна распрацаваць пытаньне аб пабудове ў Унівэрсытэцкім Гарадку і для С-Г. Акадэміі клюбаў.

Барацьба супроць нашых ворагаў—мяшчанства, халтуры, абломаўшчыны, неарганізаванасьці; каб падрыхтаваць добрага савецкага спэцыяліста, патрэбна значна больш увагі культасьветнай працы.

Лепшым сьведкам, што культурныя запатрабаваньні задавальняюцца недастаткова, зьяўляецца той факт, што на нашы вечары, дыспуты ды іншыя масавыя мерапрыёмствы прыходзіць у два разы больш студэнтаў, чым зьмяшчае памяшканьне, і часты прыходзіцца заставацца за дзьвярмі; у чытальнях часта прыходзіцца чакаць у чарзе, каб атрымаць газэту і г. д. У шуканьнях адпачынку ўвечары студэнцтва запаўняе свае прафсаюзныя клюбы; працаўнікі апошніх крычаць, што нельга вытрымаць «навадненьня» студэнтаў.

Усё гэта настойліва патрабуе ўтварэньня ўмоў для належнага разгортваньня культурна-выхаваўчай працы ў мурох навуч. установы, каб выпусьціць культурнага спэцыяліста.

Т. Г—ч.

Рвуцца ланцугі прыроднай прыгнечанасьці.

Ва ўмовах Беларусі разьвіцьцё сялянскай гаспадаркі цесна зьвязана з асушкай балотных нетраў. Адна справа бяз другой ня можа быць вырашана, бо перасяленьнем лішкі вольнага насельніцтва справы не палепшыш. Наша прамысловасьць ня здольна яшчэ зьнішчыць беспрацоўе, якое з вёскі прасоўваецца ў горад. Яму трэба знайсьці працу на зямлі ў сельскай гаспадарцы. Яго рукамі можна і трэба зрабіць з балотных нетраў квітнеючыя нівы.

* * *

На ўзгорках раскінулася Лагойшчына. Увесь час едзеш з гары на гару. Самыя вялікія ўзвышшы Беларусі знаходзяцца ў гэтай мясцовасьці. Сяляне жывуць тут па-рознаму. У заходняпаўднёвай частцы зямля—суглінак, супесь і падзол. Зямля тут пры добрым доглядзе і родзіць добра. Усходня-паўночная частка ўжо зусім іншае месца. Верхні пласт зямлі тут—камяністая мярэна, амаль на тры чвэрткі складзеная з аднаго каменю рознай велічыні. Калі едзеш па гэтай мясцовасьці ўзімку, дык здаецца, што тут толькі што сьсечан пекны страявы лес, часткай раскарчаваны. Тут усё поле засеена кучамі каменьня і асобным каменьнем. Заместа межаў, паміж нівамі тут складзены валы каменьня. Разоў па чатыры зьбіралі гаспадары яго з поля, але толку амаль ніякага, бо яно зноў выворваецца.

Палова гаспадароў свае загоны арэ яшчэ сохамі, а гадоў 5-8 назад аб плугох мала хто ведаў. Ды і араць, кажуць сяляне, плугам тут цяжка, бо плуг увесь час выскаквае, пападаючы на каменьне. Барана смык, пра якую маладое пакаленьне іншых мясцовасьцяў нічога ня ведае, тут у шырокім карыстаньні. І зразумела, што пры гэтых умовах за працу гаспадара зямля таксама кепска плаціць. Калі зьбярэш на пасеяны пуд—два, дык лепшага і жадаць тут ня трэба. А бывае часта і насеньне не варочаецца. Ды ў гэткай мясцовасьці, на ўзвышшы і на каменьні лепшы ўраджай цяжка і сабраць. Зразумела, што тут ды яшчэ пры малазямельлі хапіць хлеба свайго ня можа. „Кулаком“ абзываюць таго гаспадара, які сваім хлебам зьвядзе канцы з канцамі. У большай-жа частцы сялянам на палову, а то і на тры чвэрткі свайго хлеба не хапае. Гэта самае трэба сказаць і пра корм для жывёлы, калі разьлічыць яго па патрэбнай норме. Як жывёла, так і людзі сядзяць тут на галоднай норме.

На гаспадарку прыходзіцца ў сярэднім каля 3-х дзесяцін пашы і балота 5-7 дзесяцін (в. в. Церахі, Старая і Новая Чарнява і Грамніцы). Вось у такой мясцовасьці прырода і гоніць людзей з пашы на балота. Людзі часткай па чутках, часткай самі дзе-небудзь бачачы даведаліся, што з нетраў у якіх топіцца жывёла, можна зрабіць добрую плошчу.

Да 1925 году, да арганізацыі мэліярацыйнага таварыства церахаўцамі была пракопана на балоце канава ў раку Грамэйчанку, даўжынёю каля вярсты. Стара-Чарнява і Грамніцы, балоты якіх сумежны з Церахаўскім і разам налічвае 1220 гэктараў, пракапалі паасобку яшчэ 2 канавы, даўжынёю каля паўтары вярсты. Праца зроблена самімі сялянамі, бяз усякай дапамогі і кіраўніцтва. У 1925 годзе гэтыя вёскі арганізаваліся ў мэліярацыйныя таварыствы. Сёлета яны ўжо будуць працаваць па складзенаму спэцыялістам Менакрфа праэкту асушкі і эксплёатацыі балотнага масыву. 1220 гэктараў балота на 185 гаспадароў у адным кавалку. З балота трэба адвесьці лішнюю ваду, даць магчымасьць ехаць з калёсамі па ім. 970 гэктараў трэба ачысьціць ад хмызьняку (бярэзьнік, хвойнік, частка лазы і інш.), у якім часта можна сустрэць і лася. На 400 гэктарах трэба зрэзаць куп'ё. Перад таварыствам вялізарная праца, якой хопіць на некалькі год.

У 1927 годзе ў Церахох на балоце быў заложан паказальны вучастак, на якім накасілі 350 пуд. віка-аўсянага сена на дзесяціну.

З нашага балота толк будзе,—кажуць сяляне. Калі зараз, як яшчэ не перапрэла дзярніна, а віка з аўсом ужо зямлю дралі, дык як перарабілі яе, зразумела, будзе яшчэ лепш.

Гэта надае бадзёрасьці ў працы, дае ўпэўненасьць у посьпеху. Мець на гаспадарку ў сярэднім каля 7 гэктараў балота, гэта значыць мець магчымасьць, асушыўшы яго, лепш жыць, чымсь на 20 гэктарах звычайнай зямлі. Перад гэтымі вёскамі так і стаіць пытаньне канкрэтна.

Трэба лезьці ў балота, трэба зрабіць яго найбольш карысным.

Працоўныя сяляне і сучасныя сябры таварыства гэта ўжо зразумелі і яшчэ да праэкту ўжо трохі падсушылі балота. Яны зразумелі, што немагчыма цярпець такі зьдзек над сабой, калі пад бокам за якіх небудзь 50-60 вёрст на Менскай Балотнай Станцыі зьбіраюць да 700 пудоў з дзесяціны найлепшага сена, да 140 пуд. аўсу, 2000 пуд. бульбы і г. д. У далейшым немагчыма са свайго балота зьбіраць па 35-45 пуд. дрэннай балоціны папалам з мохам, якой жывёла і есьці ня хоча.

Пракапаць сёлета згодна праэкту магістральныя канавы, торф выкарыстаць на апал, на ўгнаеньне і на подсьціл у хлявох,—пастанавіла Зьвярыніцкае мэліярацыйнае таварыства на сваім сходзе.

Асушыўшы балоты, мы дадзім больш гною на нівы і падсушым пашу, якая ад лішку вільготнасьці забалочваецца і замест жыта на ёй родзіць гірса, мятла і інш. зельле. Пытаньне асушкі балота селянін зьвязвае з агульным ладам і жыцьцём гаспадаркі, маючы на ўвазе ў далейшым разьвіцьцё гаспадаркі па жывёлаводнаму напрамку, як найбольш прыбытковаму і правільнаму.

Сёлета ўжо застогне балота пад узьдзіраючым адвечную драўніну плугам «Піанэр» і талерчатаю бараною.

* * *

Поўнаю процілегласьцю гарыстай і камяністай Лагойшчыне зьяўляецца Плешчаніцкі раён. Мясцовасьць большай часткі раёну (Ізьбішчанскі, Горнаўскі і інш. сельсаветы) роўная. Зямля таксама бедная, неўраджайная, выпусташаная трохпалёўкай, на якой у дадатак, з прычыны малога схілу, затрымоўваецца вада. У больш сухія гады зямля тут родзіць нешта сабе, у дажджлівыя-ж гады зямля тут ад вады расквашваецца, робіцца як кісель, з якой ледзь выцягнеш ногі. Ёсьць у гэтым раёне і іншая больш урадлівая зямля; таксама шмат лясоў. Тут у значнай частцы раёну патрэбна мэліярацыя ня толькі балот, але і пахаці, бо на скісеmenай дажджом зямлі можна не сабраць і насеньня. Ужо за 3 гады ў гэтым раёне арганізавалася 12 мэліярацыйных таварыстваў, якія часткай па праэкту, часткай без праэкту ўжо распачалі працу. Забясьпечанасьць пашаю па значнай частцы таварыстваў таксама малая:—3-4 гэктары на гаспадарку. Балота-ж, наадварот, на гаспадарку прыходзіцца па 4-6 і больш гэктараў. Суадносіны паміж пашай і балотам такія, што недахват першага як раз трэба папаўняць асушаным балотам.

Кармавы крызіс пануе тут таксама як і ў Лагойшчыне. Не хапае як корму для жывёлы, так і харчу для насельніцтва. Насельніцтва часткі вёсак гаруе ад свайго сена, бо калі адным ім карміць жывёлу доўгі час, дык коні пачынаюць хварэць на так званы «зыбун» і калі не зьмяніць яму корм, дык ён, урэшце, здохне. Авечкі пачынаюць ад такога сена кашляць, на іх зусім вылазіць шэрсьць, зьяўляюцца, як і на каровах, вошы і калі ім не зьмяніць корм, дык, урэшце, яны дохнуць.

Вось гэткае сена зьбіраюць Мацеўцы, Харашане і інш. мэліярацыйныя таварыствы на сваёй сенажаці па 30-40-50 пуд. на дзесяціну. Летам папасьвіць жывёлу няма дзе, бо на балоце жывёла грэзьне, ёй цяжка вылезьці і, зразумела, што пры такім доглядзе, корме і пашы яна дае толькі гной і добра калі дасьць 20-30 пуд. малака за год. На пашы-ж на балоце карова наесца такой травы, што пачынае мачыцца крывёю. Сяляне думаюць, што гэта ад натугі, ня ведаючы, што на балоце разам з травою карова зьядае асобыя мікраарганізмы (плязмодзій), якія пападаюць у кроў і псуюць яе. Каб карова не хварэла гэткай хваробай, балота трэба асушыць і акультурыць яго.

Балота—гэта балячкі на целе Беларусі. Іх трэба залячыць. Галоўная роля ў гэтай справе належыць самадзейнасьці насельніцтва. Гэта самадзейнасьць—мэліярацыйны рух для залечваньня балячак ужо распачаўся і ў Плешчаніцкім раёне. Імкненьне да лепшых мэтадаў гаспадараньня, да лепшага жыцьця ахапіла ўжо шмат вёсак. Неарганізаваныя яшчэ ў мэліярацыйныя таварыствы вёскі чакаюць вынікаў працы сваіх суседзяў.

Сяляне Плешчаніцкага раёну ўжо чацьверты год аруць і сеюць на асушаным бяз усякага праэкту кавалачку балота, угнойваючы яго звычайным гноем. Закладзены-ж летась паказальны вучастак даў шмат лепшыя вынікі. 300-350 пудоў віка-аўсянага сена накасілі на дзесяціну. На паказальных вучастках Ліпкаўскага, Нова-Ганцэвіцка-Слабодзкага, Нова-Ганцавіцкага мэліярацыйных таварыстваў таксама накасілі гэтага сена па 250-300 пуд. на дзесяціну. Буракі, бручка, капуста, якія сеялі ў Нова-Ганцаўскай Слабадзе на балоце, парасьлі на дзіва.

Таму і ня дзіва, што перадавыя гаспадары хочуць мець хаця-б па дзесяціне асушанага балота, таму яны і без праэкту пачынаюць капаць канавы.

У значнай частцы вёсак раёну амаль увесь папар засяваецца лубінам. Шмат асобных гаспадарак перайшло на шматпольле.

Адмоўным момантам у мэліярацыі балот Лагойшчыны і Плешчаніцкага раёну зьяўляецца: а) адсутнасьць добрых дарог і немагчымасьць дагэтуль танна дастаўляць штучнае ўгнаеньне для балот (патрэбна была-б чыгуначная ветка) і в) не рэгуляванасьць вадапрыемнікаў.

Раней, чымся асушыць балота, трэба мець куды спусьціць ваду. Вось таму Харашанскае мэліярацыйнае таварыства на агульным сходзе і вынесла пастанову: хадайнічаць перад Акрза аб зьнішчэньні млына, які падпірае рэчку і падтаплівае балота. Рэгуляваць рэчкі можна будзе арганізаваўшы на гэту справу само насельніцтва, а часткай за кошт дзяржавы.

Шляхі для падвозу ўгнаеньня трэба зрабіць, бо везьці яго фурманкаю за 100 вёрст цяжка, а бяз іх справа мэліярацыі ня мае сэнсу.

Таварыствы большай часткай спачатку бяруцца асушваць і выкарыстоўваць балоты інтэнсыўна, каб у недалекай будучыне пачаць інтэнсыўную культуру на балотах.

Вытворчая праца па мэліярацыі ў раёнах толькі пачынаецца, але ўжо першая ластаўка гэтае справы сьведчыць аб тым, што лёд панаваньня балотаў зломан. Трэба толькі працу і жаданьне сялян накіраваць па адпаведнаму шляху.

Хвалей К.

ЗАКОНЫ І ЗАГАДЫ УРАДУ БССР.

ПАСТАНОВА

Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту і Савету Народных Камісараў БССР

пра дапаўненьне крымінальнага кодэксу БССР артыкуламі 81-е, 97-б, 104-г., 141-б, і 141-в і пра зьмену ўвагі да артыкулу 105 гэтага кодэксу.

На падставе артыкулу 2 пастановы III Сэсіі ЦВК БССР IУ склiканьня за 26 ліпеня 1923 г. „Аб парадку ўнясеньня зьмен у кодэксы, зацьверджаныя ЦВК Беларусі" (З. З. БССР 1923 г., № 13—14, арт. 115), Цэнтральны Выканаўчы Камітэт і Савет Народных Камісараў БССР пастанаўляюць:

1. Дадаць да Крымінальнага Кодэксу БССР артыкулы 81-е, 97-б, 104-г, 141-б і 141-в у наступнай рэдакцыі:

„81-е. Ухіленьне ад дастаўкі коняй, падвод і збруі для ўкамплектаваньня тэрытарыяльных часьцей Рабоча-Сялянскае Чырвонае арміі ў час навучаньня, а таксама ў час навучальных і кароткатэрміновых збораў выклікае—

канфіскацыю жывёлы і рэчаў, якія павінны былі быць дастаўлены".

„97-б. Увоз альбо вываз кавалкаў альбо цэлых, вырабленых альбо нявырабленых скурак марскіх коцікаў альбо марскіх баброў без асобных плёмб і клеймаў ці без дазваляючых іх вываз пасьведчаньняў ад належных органаў улады Саюзу ССР ці чужаземных, якія сьведчаць, што скуркі здабыты законным парадкам, выклікаюць—

штраф да дзесяці тысяч рублёў, альбо пазбаўленьне волі бяз строгае ізаляцыі да аднаго году, з канфіскацыяй ва ўсіх выпадках такіх скурак».

„104-г. Адначасовы ўдзел у якасьці члена ў двух альбо больш таварыствах узаемнага крэдыту выклікае—

штраф да аднае тысячы рублёў».

«141-б. Гандаль кавалкамі альбо цэлымі вырабленымі альбо нявырабленымі скуркамі марскіх коцікаў і марскіх баброў без асобных плёмб і клеймаў ці без дазваляючых іх вываз пасьведчаньняў ад належных органаў улады Саюзу ССР ці чужаземных, якія сьведчаць, што скуркі здабыты законным парадкам, выклікае—

штраф да дзесяці тысяч рублёў, альбо пазбаўленьне волі бяз строгае ізаляцыі да аднаго году, з канфіскацыяй ва ўсіх выпадках такіх скурак і з забаронай займацца гандлем да пяці год".

„141-в. Хаваньне ў гандлёвым альбо ў прамысловым прадпрыёмстве мерак і ваг няправільных альбо такіх, ужываньне якіх забаронена, альбо з падробленым ці з неўстаноўленым кляймом, альбо без належнага кляйма, выклікае—

пазбаўленьне волі бяз строгай ізаляцыі да шасьці месяцаў альбо штраф да аднае тысячы рублёў.

Ужываньне ў гандлі альбо ў прамысловасьці, хаваньне для збыту і збыт паказаных вышэй мерак і ваг, а таксама выраб альбо накладаваньне на меры і вагі падробленых ці неўстаноўленых клеймаў—

пазбаўлен не волі бяз строгае ізаляцыі да двух год, альбо штраф да двох тысяч рублёў з забаронай займацца гандлем альбо промыслам да пяці год ці без такое забароны".

2. Увагу да арт. 105 Крымінальнага Кодэксу БССР запісаць у наступнай рэдакцыі:

«Увага. Пад службовымі асобамі разумеюцца асобы, якія займаюць сталыя альбо часовыя пасады ў дзяржаўнай, грамадзкай альбо каапэрацыйнай установе ці прадпрыёмстве».

Старшыня Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту БССР **А. Чарвякоў.**

Старшыня Савету Народных Камісараў БССР **М. Галадзед.**

Сакратар Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту БССР **А. Хацкевіч.**

26 красавіка 1928 г.
г. Менск.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров БССР

о дополнении Уголовного Кодекса БССР статьями 81-е, 97-б, 104-г., 141-б и 141-в и об изменении примечания к статье 105 этого кодекса.

На основании статьи 2 постановления III сессии ЦИК БССР IУ созыва от 26 июля 1923 года „О порядке внесения изменений в кодексы, утвержденные ЦИК Белоруссии" (С. У. БССР 1923 г., № 13—14, ст. 115), Центральный Исполнительный Комитет и Совет Народных Комиссаров БССР **постановляют:**

1. Дополнить Уголовый Кодекс БССР статьями 81-е, 97-б, 104-г, 141-б и 141-в в следующей редакции:

„81-е. Уклонение от поставки лошадей, повозок и упряжи для укомплектования территориальных частей Рабоче-Крестьянской Красной армии во время обучения, а также во время учебных и краткосрочных сборов влечет—

конфискацию подлежавших поставке животных и предметов".

«97-б Ввоз или вывоз кусков или целых выделанных или невыделанных шкурок морских котиков или морских бобров без особых пломб и клейм или разрешающих их вывоз свидетельств от надлежащих органов власти Союза ССР или иностранных, удостоверяющих, что шкурки добыты законным путем, влекут—

штраф до десяти тысяч рублей или лишение свободы без строгой изоляции до одного года, с конфискацией во всех случаях таких шкурок».

«104-г. Одновременное участие в качестве члена в двух или более обществах взаимного кредита влечет—

штраф до одной тысячи рублей".

«141-б. Торговля кусками или целыми выделанными или невыделанными шкурками морских котиков и морских бобров без особых пломб и клейм или разрешающих их вывоз свидетельств от надлежащих органов власти Союза ССР или иностранных, удостоверяющих, что шкурки добыты законным путем влечет—

штраф до десяти тысяч рублей или лишение свободы без строгой изоляции до одного года, с конфискацией во всех случаях таких шкурок и с запрещением заниматься торговлей до пяти лет».

«141-в. Хранение в торговом или промышленном предприятии мер и весов неправильных или запрещенных к употреблению, или с поддельным либо неустановленным клеймом или без надлежащего клейма влечет—

лишение свободы без строгой изоляции до шести месяцев или штраф до одной тысячи рублей.

Употребление в торговле или промышленности, хранение для сбыта и сбыт указанных выше мер и весов, а равно изготовление или наложение на меры и весы поддельных или неустановленных клейм—

лишение свободы без строгой изоляции до двух лет или штраф до двух тысяч рублей, с запрещением заниматься торговлей или промыслом до пяти лет или без такого запрещения".

2. Примечание к ст. 105 Уголовного Кодекса БССР изложить в следующей редакции:

„**Примечание.** Под должностными лицами разумеются лица, занимающие постоянные или временные должности в государственном, общественном или кооперативном учреждении или предприятии".

Председатель Центрального Исполнительного Комитета БССР **А. Червяков.**

Председатель Совета Народных Комиссаров БССР **Н. Голодед.**

Секретарь Центрального Исполнительного Комитета БССР **А. Хацкевич.**

26 апреля 1928 г.
г. Минск.

ПАСТАНОВА

Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту і Савету Народных Камісараў БССР

пра зьмену артыкулаў 10, 11, і 12 «Палажэньня аб працоўных арцелях» і пункту „о" «Палажэньня аб інспэкцыях мясцовае прамысловасьці акруговых выканаўчых камітэтаў"

Цэнтральны Выканаўчы Камітэт і Савет Народных Камісараў БССР **пастанаўляюць:**

I. Запісаць артыкулы 10, 11 і 12 „Палажэньня аб працоўных арцелях" (З. З. БССР 1925 г., № 44. арт. 356) у наступнай рэдакцыі:

„10. Статут працоўнае арцелі падаецца для рэгістрацыі ў інспэкцыю мясцовае прамысловасьці акруговага выканаўчага камітэту.

11. Інспэкцыя мясцовае прамысловасьці пасылае статут працоўнае арцелі ў інспэкцыю працы акруговага выканаўчага камітэту. Інспэкцыя працы павінна ў тыднёвы тэрмін даць заключэньне аб мэтазгоднасьці ўтвараць арцель пры існуючым стане рынку працы ў данай мясьцовасьці,

12. Пытаньне пра рэгістрацыю статуту працоўнае арцелі вырашаецца ў інспэкцыі мясцовае прамысловасьці з удзелам прадстаўніка інспэкцыі працы. Спрэчкі паміж інспэкцыяй мясцовае прамысловасьці і інспэкцыяю працы вырашаюцца ў Вышэйшым Савеце Народнае Гаспадаркі з удзелам прадстаўніка Народнага Камісарыяту Працы. Такім самым парадкам вырашаюцца і скаргі закладчыкаў на адмову інспэкцыі мясцовае прамысловасьці зарэгістраваць статут".

II. Запісаць пункт «о» „Палажэньня аб інспэкцыях мясцовае прамысловасьці акруговых выканаўчых камітэтаў» (З. З. БССР 1927 году. № 43, арт. 229) у наступнай рэдакцыі:

«о) рэгістрацыю саматужна-прамысловых і працоўных арцеляй».

Старшыня Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту БССР **А. Чарвякоў.**

Старшыня Савету Народных Камісараў БССР **М. Галадзед.**

Сакратар Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту БССР **А. Хацкевіч.**

3 мая, 1028 г.
г. Менск.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров БССР

об изменении статей 10, 11 и 12 «Положения о трудовых артелях» и пункта „о" „Положения об инспекции местной промышленности окружных исполнительных комитетов".

Цетральный Исполнительный Комитет и Совет Народных Комиссаров БССР **постановляют:**

1. Изложить статьи 10, 11 и 12 «Положения о трудовых артелях» (С. З. БССР 1925 г., № 44, ст. 356) в следующей редакции:

„10 Устав трудовой артели представляется для регистрации в инспекцию местной промышленности окружного исполнительного комитета.

11. Инспекция местной промышленности посылает устав трудовой артели в инспекцию труда окружного исполнительного комитета. Инспекция труда должна в недельный срок дать заключение о целесообразности создавать артель пры существующем положения рынка труда в данной местности.

12. Вопрос о регистрации устава трудовой артели разрешается в инспекции местной промышленности при участии представителя инспекции труда. Споры между инспекцией местной промышленности и инспекцией труда разрешаются в Высшем Совете Народного Хозяйства при участии представителя Народного Комиссариата Труда. В том же порядке разрешаются и жалобы учредителей на отказ инспекции местной промышленности зарегистрировать устав".

II. Изложить пункт «о» „Положения об инспекциях местной промышленности окружных исполнительных комитетов" (С. З. БССР 1927 г., № 43, ст. 229 в следующей редакции:

«о) регистрацию кустарно-промысловых и трудовых артелей».

Председатель Центрального Исполнительного Комитета БС.Р **А. Червяков.**

Председатель Совета Народных Комиссаров БССР **Н. Голодед.**

Секретарь Центрального Исполнительного Комитета БССР **А. Хацкевич.**

3 мая 1928 года.
г. Минск.

ПАСТАНОВА

Эканамічнай Нарады пры Савеце Народных Камісараў БССР

аб парадку выдачы прыватным асобам дазволу на адчыненьне, пераабсталяваньне і капітальны рамонт прамысловых прадпрыемстваў.

Эканамічная Нарада пры Савеце Народных Камісараў **пастанаўляе:**

1. Адчыненьне новага або пераабсталяваньне, пашырэньне ці капітальны рамонт існуючага прамысловага прадпрыемства прыватнымі фізычнымі і юрыдычнымі асобамі можа рабіцца толькі з дазволу акруговага выканаўчага камітэту па інспэкцыі мясцовае прамысловасьці.

Увага 1. Гэты артыкул не пашыраецца на млыны: дазвол на пабудаваньне, пераабсталяваньне, пашырэньне ці капітальны рамонт іх даецца органамі Народнага Камісарыяту Гандлю.

Увага 2. Адносна гарбарні і маслабойных прадпрыемстваў пытаньне аб выдачы дазволу ўзгадняецца інспэкцыяй мясцовай прамысловасьці ў кожным паасобным выпадку з Вышэйшым Саветам Народнае Гаспадаркі БССР.

2. Прадаставіць акруговым выканаўчым камітэтам права ўстанаўляць катэгорыі мелкіх рамесных і саматужных прадпрыемстваў, на адкрыцьцё ці пераабсталяваньне якіх дазвол можа выдавацца раённымі выканаўчымі камітэтамі з тым, каб скаргі на адмову з боку апошніх канчаткова вырашаліся акруговымі выканаўчымі камітэтамі.

3. У інспэкцыю мясцовае прамысловасьці разам з хадайніцтвам аб дазволе павінны падавацца зьвесткі пра месца, дзе мяркуецца пабудаваньне прадпрыемства, лік рабочых, род мэханічных двігацеляў, машын, іх магутнасьць, род вырабаў і разьмер гадовае вытворчасьці, а пры пераабсталяваньні, пашырэньні ці капітальным рамонце існуючага прадпрыемства апроч таго характар і разьмер пашырэньня ці рамонту.

4. Інспэкцыя мясцовае прамысловасьці павінна даць адказ на хадайніцтва не пазьней як у месячны тэрмін.

5. Пытаньні аб выдачы дазволаў прыватным асобам на адчыненьне, пераабсталяваньне, пашырэньне ці капітальны рамонт прамысловых прадпрыемстваў вырашаюцца акруговымі выканаўчымі камітэтамі канчаткова, і далейшыя скаргі ў вышэйшыя ўстановы ня прымаюцца.

6. Дзейнічаньне гэтай пастановы не пашыраецца: 1) на арэндатараў дзяржаўных прамысловых прадпрыемстваў, якія па дагавору абавязаны пераабсталяваць, пашырыць ці зрабіць капітальны рамонт прадпрыемства, 2) на прамысловую каапэрацыю.

Старшыня Эканамічнай Нарады пры Савеце Народных Камісараў БССР **М. Карклін.**

Нам. Кіраўніка Спраў Савету Народных Камісараў і Эканамічнай Нарады БССР **В. Крывіцкі.**

15 сакавіка 1928 г.
г. Менск.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Экономического Совещания при Совете Народных Комиссаров БССР

о порядке выдачи частным лицам разрешения на открытие, переоборудование и капитальный ремонт промышленных предприятий.

Экономическое Совещание при Совете Народных Комиссаров **постановляет:**

1. Открытие нового или переоборудование, расширение или капитальный ремонт существующего промышленного предприятия частными физическими и юридическими лицами может производиться только с разрешения окружного исполнительного комитета по инспекции местной промышленности.

Примечание 1: Эта статья не распространяется на мельницы; разрешение на постройку, переоборудование, расширение или капитальный ремонт их выдается органами Народного Комиссариата Торговли.

Примечание 2: Относительно кожевенных и маслобойных предприятий вопрос о выдаче разрешения согласовывается инспекцией местной промышленности в каждом отдельном случае с Высшим Советом Народного Хозяйства БССР.

2. Предоставить окружным исполнительным комитетам право устанавливать категории мелких ремесленных и кустарных предприятий, на открытие или переоборудование которых разрешение может выдаваться районными исполнительными комитетами с тем, чтоб жалобы на отказ со стороны последних окончательно разрешались окружными исполнительными комитетами.

3. В инспекцию местной промышленности вместе с ходатайством о разрешении должны подаваться сведения о месте, где предполагается постройка предприятия, число рабочих, род механических двигателей, машин, их мощность, род производства и размер годовой производительности, а при переоборудовании, расширении или капитальном ремонте существующего предприятия, кроме, того, характер и размер расширения или ремонта.

4. Инспекция местной промышленности должна дать ответ на ходатайства не позже как в месячный срок.

5. Вопрос о выдаче разрешений частным лицам на открытие, переоборудование, расширение или капитальный ремонт промышленных предприятий разрешаются окружными исполнительными комитетами окончательно и далейшие жалобы в высшие учреждения не принимаются.

6. Действие этого постановления не распространяется: 1) на арендаторов государственных промышленных предприятий, которые по договору обязаны переоборудовать, расширить или произвести капитальный ремонт предприятия, 2) на промысловую кооперацию.

Председатель Экономического Совещания при Совете Народных Комиссаров БССР **М. Карклин.**

Зам. Управляющего Делами Совета Народн. Комиссаров и Экономического Совещания БССР **В. Кривицкий.**

15-марта 1928 г.
г. Минск.

Галоўлітбел 302.

ХРОНІКА.

1000 камсамольцаў і піянэраў — у вёску для пасадкі лесу.

Менская камсамольская арганізацыя правяла вялікую падрыхтоўку да „Дню Лесу". Практычным вынікам гэтай падрыхтоўкі зьяўляецца тое, што 13 мая 1000 чалавек камсамольцаў, піянэраў і вайсковых камсамольцаў арганізаваным парадкам выйдуць у вёску, дзе для іх адведзена 10 дзесяцін для пасадкі лесу.

У часе пасадкі лесу будзе праводзіцца азнаямленьне камсамольцаў са ўсімі працэсамі догляду за лясной гаспадаркай.

Вясковыя камсамольскія арганізацыі таксама правялі значную працу для практычнага адзначэньня „Дню Лесу".

Набліжаюцца торфараспрацоўкі.

Новыя торфараспрацоўкі.

З 10 мая ў Бабруйшчыне пачынаецца будаўніцтва пасёлка для рабочых мясцовых торфараспрацовак.

Пабудова пасёлка мае быць закончана сёлета; агульны кошт пабудовы 78.000 руб.

На сэзон 1928-29 г. асыгнавана 30000 р. на падрыхтоўчыя мерапрыёмствы.

Канчаецца пабудова рабочага пасёлку.

Праца на барысаўскіх тарфараспрацоўках пачнецца з 15 мая. Дастаўлены лёкамабілі ды іншыя машыны. Рабочы пасёлак на 250 чалавек з 16 будынкаў, які будаваўся ў працягу зімы, будзе закончан 15 мая. За сэзон сёлетняга году тут мяркуецца апрацаваць звыш 3.000 тон машыннага торфу.

15.000 тон торфу.

На віцебскія торфараспрацоўкі дастаўлены дзьве новыя машыны. Такім чынам, сёлета будзе працаваць ужо 5 машын. На торфараспрацоўках мяркуецца заняць 380 рабочых. За сэзон мае быць апрацавана 15.000 тон машыннага торфу.

Дзяржаўнае страхаваньне.

АПЭРАЦЫІ ДЗЯРЖСТРАХУ ЗА КАСТРЫЧНІК—САКАВІК.

За мінулыя 6 месяцаў—кастрычнік-сакавік органамі дзяржаўнага страхаваньня выдана вялікая дапамога насельніцтву, асабліва сялянству. За гэты час паступіла па ўсіх відах страхаваньня (разам з акладным) 3.794.083 руб. Хоць паступіла і значная сума, але былі і значныя страты, а ўласна:

За 6 месяцаў у сельскіх мясцовасьцях здарылася—1972 пажары, па якіх выплачана 250.702 руб.; у гарадох здарылася 109 пажараў, па іх выплачана 44.224 руб. Прапажы рагатай жывёлы за 6 м-цаў было 14.200 выпадкаў, за што насельніцтву выплачана 265.946 руб. Коняй за гэты час прапала 19.902 шт. — выплачана 594.489 руб. Па асобным страхаваньні выпадкаў страт за гэты час ня было; паступіла па гэтым страхаваньні за паказаны час 83.427 руб. Апрача гэтага, за 6 месяцаў праведзена дабраахвотнае страхаваньне пасеву на суму 6.124 руб.

Будаўніцтва прамысловасьці ВСНГ за першы квартал.

За першы квартал сёлетняга году на прамысловае будаўніцтва расходавана звыш 2 міліёнаў руб. Гэта сума складае 13,5 пр. ад агульнага пляну будаўніцтва прамысловасьці ВСНГ на 1927-28 год.

70.000 руб. на пашырэньне малочнай справы.

Праўленьне Белсельбанку адпусьціла Белсельтрэсту 70.000 руб. доўгатэрміновага крэдыту спэцыяльна на пашырэньне малочнай справы ў савецкіх гаспадарках Беларусі. За гэтыя сродкі будзе папоўнены жывы і мёртвы інвэнтар, які мае адносіны да малочнай справы.

Пачалася пабудова галянтарэйнай фабрыкі.

Гэтымі днямі зроблена нівэліроўка пляцу на Маркаўскім завулку № 17, дзе будзе будавацца галянтарэйная фабрыка. Падвозяцца матар'ялы. Да 1-га лістапада пабудова фабрыкі мае быць скончана. Разам з абсталяваньнем пабудова фабрыкі будзе каштаваць 250.000 руб. Усе будынкі фабрыкі будуць рабіцца з бэтанітавых каменьняў, якія машынным способам вырабляюцца на месцы пабудовы.

Пабудова самалёта „Беларускі санітар".

2-гі ўсебеларускі зьезд т-ваў Чырвонага Крыжу пастанавіў распачаць збор сродкаў на пабудову самалёта „Беларускі санітар".

Пленум новага ЦК пастанавіў вызначыць на гэту мэту 1000 руб. і кожнаму акруговаму к-ту запрапанаваў вызначыць па 100 р.

Зьезд зьвярнуўся да ўсіх членаў ячэек Чырвонага Крыжу з заклікам прыняць актыўны ўдзел у зборы ахвяраваньняў на будаўніцтва самалёта.

Грамадзкія работы ў Менску.

Грамадзкія работы ў Менску шырока разгарнуліся. Зараз заканчваецца работа па будове новага скверу на Старажоўскай вул., на што адпушчана 10.000 руб. Вядзецца далейшая работа па ўпарадкаваньні Антонаўскага парку, на што ў сёлетнім годзе адпушчана 44.000 руб.

ПЕРАСЯЛЕНЬНЕ Ў КРЫМ.

Белкамзэт атрымаў нарад на перасяленьне ў Эўпатарыйскі і Джанкойскі раёны 150 сем'яў. З Менску перасяляюцца 33 сям'і.

2.247 беспрацоўных паслана на работу.

За красавік Менская Біржа Працы паслала на работу 1.624 беспрацоўных, з якіх 507 будаўнікоў. Акрамя гэтага, паслана на работу ў працкалектывы 372 чал. і на грамадзкія работы—251 чал. Усяго, такім чынам, за мінулы месяц Менская Біржа Працы паслала на работу 2247 беспрацоўных.

Справачны аддзел.

КАТЫРОЎКА ПАЗЫК.

(НА 9 МАЯ 1928 г.).

Абл. 1 дзярж. паз. —прад. 4—65,5, куп. 4—63,5.
Абл. 2 дзярж. паз.—прад. 5—00,5, куп. 4—98,5.
Абл. 2 сял. паз. куп. 5.
Абл. 3 сял. паз.—прад. 5—05, куп. 5—03.
Абл. 10-проц. паз. 1927 г.—прад. 25—21, куп. 25—11.
Абл. дзярж. паз. 1926 г.—прад. 120—75, куп. 118—75.
Абл. 12-проц. дзярж. паз.—прад. 106—31, куп. 106—21.
Абл. 6-пр. паз. індустр. — прад. 24—65,5, куп. 24—55,5.

Паштовая скрынка.

Дрыцу Івану. Ваш допіс аб батраку накіраван Барысаўскаму райпрафбюро.

300 новых краязнаўцаў.

У папярэднія гады мы мелі стыхійны рост краязнаўчых арганізацый, а зараз краязнаўчы рух уваходзіць у пэрыяд сыстэматычнай працы: умацаваньня існуючых арганізацый і практычнай увязкі іх з мясцовымі органамі. Гэтага фактычна патрабуе сучаснае разьвіцьцё сацыялістычнага будаўніцтва, бо краязнаўства зьяўляецца часткай гэтага будаўніцтва.

Зусім зразумела, што ў такі момант разьвіцьця краязнаўчага руху перад краязнаўчымі арганізацыямі стаіць пытаньне падрыхтоўкі краязнаўцаў, якія змогуць выканаць адказную працу па вывучэньні і дасьледваньні краіны.

Зразумела, што больш усяго ў падрыхтоўцы краяведаў магчыма зрабіць па лініі Наркамасьветы, шляхам увядзеньня ў вышэйшых і сярэдніх навучальных установах спэцыяльных галін па кр-ству. Наша студэнцтва пакуль што не атрымлівае такіх ведаў. Вельмі часта запатрабаваньні аб дапамозе ў краязнаўчай працы з боку скончыўшых студэнтаў навялі на думку утварыць установу, якая дапамагла-б краязнаўцу як мэтадычна, так і арганізацыйна. Вось чаму праўленьне студ. нав. дасьл. кр-га т-ва БДУ, разам з ЦБК, сёлета арганізавала курсы па краязнаўству, праца якіх распачалася з 11-III-28 г. і скончылася 15-IУ г. г. Гэтыя 6-цітыднёвыя надвячэрныя курсы ахапілі студэнтаў амаль ня ўсіх сярэдніх і вышэйшых нав. устаноў г. Менску; апроч таго, курсы наведалі настаўнікі і вучні менскіх школ і інш.

Усяго праз курсы прайшло 300 асоб.

Надалей прачытаны наступныя курсы: гісторыя; сучасны стан кр-ства ў СССР і заграніцай. Эканоміка ў працы краязнаўцы. Вывучэньне эканомікі вёскі, с.-с., раёну, мястэчка, гораду. Гісторыя і краязнаўства. Бібліяграфія і спосабы бібліяграфаваньня, складаньне краёвае бібліяграфіі. Прыродазнаўства і краязнаўства. Фэнолёгічныя назіраньні. Вывучэньне беларускага фальклёру. Музэйнае будаўніцтва і яго заданьні на Беларусі. Мовазнаўчыя досьледы. Вывучэньне археолёгіі краю. Школа і краязнаўства. Арганізацыя кр-га руху.

Увесь матар'ял быў укладзен у 24 ак. гадз.

Бязумоўна, што курсы не далі поўных ведаў, і гэта не магчыма было зрабіць за такі кароткі час, але ўсё-ж давалі грунтоўна падрыхтавалі слухачоў да краязнаўчай працы.

Вадзім Невядомскі.

Ліст у рэдакцыю.

Паважаны тав. Рэдактар.

Дазвольце праз вашу газэту ад імя праўленьня Студэнцкага Навукова-Дасьледчага Краязнаўчага Т-ва пры Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце і ад слухачоў Курсаў-Студы па краязнаўству вынесьці шчырую падзяку лектаром 6-цітыднёвых курсаў краязнаўства, арганізаваных праўленьнем таварыства БДУ і ЦБК, за аддачасьць, чуласьць і шчырую працу, паложаную ў справе падрыхтоўкі кадру краяведаў, неабходных нашай БССР.

Пэрсанальна дазвольце падзякаваць: праф. **М. М. ГАЙДУКОВУ,** дэкану пэдфаку. праф. **М. М. ПІОТУХОВІЧУ,** проф. **П. А. БУЗУКУ,** асыстэнту **АЛЕКСАНДРАВУ. М. КАСЬПЯРОВІЧУ, У. Ю. ЛАСТОЎСКАМУ, БІБІЛА, ШАШАЛЕВІЧУ, А. М. ЛЯЎДАНСКАМУ, С ЖУРАЎСКАМУ.**

Праўленьне і ў далейшым спадзяецца, што, пры такой дапамозе і аддананасьці да працы ў гэтай галіне, нам магчыма будзе разгарнуць шырока краязнаўчы рух, папаўняючы яго кадрамі сьвядомых краязнаўцаў.

З пашанай

Старшыня Студ. Нав.-Дасьледч. Краязнаўчага Т-ва Рэктар БДУ праф. **У. І. ПІЧЭТА.**

Загадчык курсаў **МАРУК.**

„Чырвоны Араты".

Гурток «селькораў і прыхільнікаў газэты» пры Расасьненскай ячэйцы ЛКСМБ існуе роўна год.

Галоўную ўвагу гурток зварочвае на выданьне насьценнай газэты «Чырвоны Араты», якая прыблізіла да сябе шырокія колы сялянства, пачынаючы ад працаўнікоў сельсавету. Умелае кіраўніцтва насьценнай газэтай дазваляла сялянам выказацца аб усіх набалеўшых пытаньнях, на якія заўсёды даваліся належныя адказы.

На раённай выстаўцы насьценгазэт—газэта «Чырвоны Араты» атрымала першую прэмію, што яскрава сьведчыць аб посьпехах і дасягненьнях селькораўскага гуртка.

Членамі гуртка праводзіцца праца і па распаўсюджваньню газэт на вёсцы. Зараз сялянамі выпісваецца значная колькасьць цэнтральных беларускіх газэт, выпісваецца і агранамічная літаратура, як напрыклад: «Сам сабе аграном», «Плуг» і інш. Адно кепска, што няма месца, дзе можна было-б праводзіць галосную чытку.

Як недахопы трэба адзначыць, што ня ўсе члены гуртка друкуюцца ў цэнтральных і акруговай газэце; да гэтага часу была кепская сувязь з друкаванымі газэтамі; мясцовыя органы ўлады слаба вядуць расьсьледваньне па допісах, якія зьмяшчаюцца ў газэтах: «Савецкая Беларусь», «Зьвязда» і «Камуністычны Шлях».

Сьвяткаваньне «Дню Друку» гурток селькораў і прыхільнікаў газэты праводзіць пад знакам праверкі посьпехаў і недахопаў сваёй працы і прыцягненьня ў шэрагі селькораўскай арганізацыі сялянскага актыву.

Еўст. Лішанкоў.

М. Расасна, Аршанск. акр.

Рознае.

РАДЫЁ-МУЗЫКА ТЭРМЕНА.

У цэлым шэрагу гарадоў Паўночна-Амэрыканскіх Злучаных Штатаў выступіў савецкі інжынэр Тэрмен са сваім вядома сканструіраваным струмантам радыё-музыкі. Вынаходца меў аграмадны посьпех. Амэрыканскія газэты лічаць вынаходку Тэрмена аграмадным дасягненьнем музыкі.

НОВАЯ ЭЛЕКТРЫЧНАЯ КУХНЯ.

У Англіі выпушчана ў продаж новая электрычная кухня, на якой страва гатовіцца з нячуванай хуткасьцю. На гэтай кухні біфштэкс смажыцца ў працягу 30 сэкунд, бульба пячэцца за 50 сэкунд, яйкі варацца за 2 сэкунды і г. д. Страва, зробленая на гэтай кухні, мае асаблівы прыемны смак і сытнасьць, бо ўсе сокі застаюцца ў страве.

ДЗІЦЯНЁ З ВУСАМІ І БАРАДОЙ.

Недалёка ад Рыо-дэ-Жанэйра (Паўднёвая Амэрыка) адна сялянка нарадзіла дзіцянё з густымі вусамі і барадой. На гэты «цуд» прыяжджае глядзець шмат народу, а таксама вучоныя. Дзеля паказу арыгінальнага дзіцяці за грошы складаецца акцыянэрная кампанія.

АЛЮМІНІ ЗАМЕСТ СТАЛІ.

Нямецкі вучоны Вурмбах знайшоў новы алюміневы сплаў, які будучы лягчэйшым за ўсе мэталы, па сваёй моцнасьці не ўступае сталі. Сплаў назвалі «альнэонам». Гэта мае асабліва вялікае значэньне для авіацыі.

РАДЫЁ-ВУШЫ.

Амэрыканская электрычная кампанія Вэстынгауза зрабіла спэцыяльны слухавы апарат з радыёусіліцелем, які дае магчымасьць пазнаць па шуму прапэлера самалёт, напрамак і хуткасьць яго лёту. Першыя вопыты далі станоўчыя вынікі, пачуўшы самалёт на адлегласьці каля 25 кілёмэтраў.

Адказны рэдактар **М. КУДЗЕЛЬКА**

АПАВЯШЧЭНЬНІ.

Паведамляецца, што ў пятніцу, 11 мая, а 6 з пал. гадзіне ўвечары ў клюбе імя Карла Маркса склікаецца сход гарадзкога партпрафактыву па пытаньні аб выніках 4-га Кангрэсу Прафінтэрну.

Дакладчык тав. ГЭЙ.

Члены і кандыдаты ЦК, ЦКК, АК, АКК КП(б)Б уваходзяць па сваіх пасьведчаньнях, іншыя—па білетах, якія будуць атрымоўвацца ў РК КПБ і па саюзах.

МЕНАКРУГКОМ КПБ.

ДА ЎВАГІ НАВУКОВЫХ ПРАЦАЎНІКОЎ.

Навуковыя працаўнікі, жадаючыя ў бягучым курортным сэзоне атрымаць ад С. Н. П. курортную дапамогу, павінны падаць заяву з паказаньнем: 1) Ці пажадана атрымаць грашовую дапамогу, ці месца ў доме адпачынку, ці санаторыі. 2) Калі месца, дык дзе. 3) У якім месяцы мяркуе паехаць. 4) Веды аб становішчы здароўя. 5) Ці атрымоўваў дапамогу ў мінулым годзе.

Заявы трэба падаваць выключна ў канцэлярыю ЦП Саюзу (Дом Працы, 3-ці паверх, пак. № 13) штодня ад 9 г. раніцы да 3 г. 30 хв. дню т. Гоба.

Апошні дзень прыёму заяў 18 мая.

ДОМ АСЬВЕТЫ.

Сёньня, 9 мая, а 8 г. в. адбудзецца **НАВУКОВАЯ ЛЕКЦЫЯ ПРАФЭСАРА БДУ ДОКТАРА ФІЛЁЗОФІІ А. С. ШЧАПОЦЬЕВА на тэму: «СУТНАСЬЦЬ ЧАЛАВЕКА І СУЧАСНАЯ НАВУКА».**

Білеты ў касе Дому Асьветы ад 6 да 8 гадз. веч.

— **АПА ЦК КП(б)Б паведамляе, што заявы аб камандыраваньні на вучобу ў Акадэмію Камуністычнага Выхаваньня імя Крупскай будуць разгляд цца ў адбораччай камісіі 15 мая а 11 гадз. раніцы, к якому часу падаўшым заявы трэба зьявіцца ў АПА ЦК КП(б)Б, маючы пры сабе засьведчаныя анкеты, калі гэткія яшчэ не дасланы ў АПА, і погляд парткому КП(б)Б адносна пасылкі іх на вучобу.**

— Сёньня, 9 мая, а 8 з пал. г. увечары ў будынку пэдфаку—аўдыторыя № 4—адбудзецца пасяджэньне сэкцыі мовы і літаратуры студэнцкага навукова-дасьледчага краязнаўчага т-ва.

Парадак дню:

1. Даклад тав. Юрашкевіча на тэму: «Батлейка ў Менску», 2) аб дальняй экспэдыцыі і 3) бягучыя справы.

КІНО.

КІНО-ТЭАТР «КУЛЬТУРА».	Грандыёзны мастацкі баявік. „ЗЯМЛЯ У ПАЛОНЕ". Каса адчынена з 5 гадз.
КІНО „ЧЫРВОНАЯ ЗОРКА".	З аўторка 8 мая ГРАНДЫЁЗНАЯ ПРАГРАМА Бліскучая камэдыя „ВАЯЎНІЧЫЯ ШПАКІ" у 6 частк. ЗВЫШ ПРАГРАМЫ: гастролі папулярнага дуэта В. С. РАЙСКАЙ І М. А. КАМЕНСКАЙ. Выступленьне артыстаў Маскоўск. Музік-Холла ТЫАНА ІВІНГ І ТЭМІС.
КІНО «ПРАЛЕТАРЫ».	З 8 мая—лепшая камэдыя гэтага сэзону. „Дон-Дыэго і Палагея". Звыш праграмы—гастролі актора Рыгора Красавіна (жывая сатыра). Пачатак сэансаў а 7 з палов. гадз.
КІНО «ІНТЭРНАЦЫЯНАЛ».	ГАРЫ ПІЛЬ у грандыёзным фільме „Чалавек бяз нэрваў". Ў 7 частках.

МЕНСКІ ЗАГС выклікае на 7 чэрвеня г. г. ЦУКЕРМАНА ШМУЭЛЯ ФАЙВЕЛЕВАГА па справе скасаваньня шлюбу з гр-кай ЦУКЕРМАН ЛІБАЙ-СОРАЙ БЭРКАВАЙ.

МЕНСКІ ЗАГС выклікае на 7 чэрвеня г. г. гр-на КВЯТКОЎСКАГА ЎЛАДЫСЛАВА КАРЛАВАГА па справе скасаваньня шлюбу з гр-кай КВЯТКОЎСКАЙ ЛЮБАЙ ІВАНАВАЙ.

ЗАОЧНЫЕ КУРСЫ БУХГАЛТЕРИИ, КАЛЬКУЛЯЦИИ и СТАТИСТИКИ
ПРИ Ц. К. С. Б.
— Продолжительность курса—8 МЕСЯЦЕВ. —
——— Поступать на курсы можно в любой месяц года. ———
Принимаются лица с образованием не ниже 4 гр. семилетки.
ОКОНЧИВШИМ КУРСЫ ВЫДАЮТСЯ СВИДЕТЕЛЬСТВА.
Плата за первый месяц—5 руб., а за остальные по 4 руб. в месяц ВНОСИТСЯ В НАЧАЛЕ КАЖДОГО МЕСЯЦА ВПЕРЕД по адресу: МИНСК, ВСЕКОБАНК, тек. счет № 682.
Подробные условия высылаются за 2 восьмикопеечные марки. С запросами обращаться: Минск, Всекобанк, заочным курсам.

ЗГУБЛЕНЫ:

— Бяспрацоўная кніжка Ярашэвіча, выд. Барысаўск. страхкасай.
— Пашпарт Крывашэя І. Я., выд. Бярэзінскім РВК у 1924 г.
— Лекавая кніжка Гурэвіча Ю., выд. Барысаўскай страхкасай.
— Каапэрац. кніжка № 5066 Клімковіча С. К., выд. Барысаўск. ЦРК.
— Пашпарт № 570 Вілько Б. А., выд. Барысаўск. міліц.
— Пасьведчаньне па налож. плацяжу Зах. чыгункі за № 17894 ад 22-II 28 г. на 180 р. 80 к. па адпраўл. на ст. Бярэзіна па дублікату № 114164 электраматар'ялаў, кв. 490.
— Вучотна-конская картка Галко С., выд. Чэрвенскім вучотн. вайсковым сталом, кв. 491.
— Вучотна-конская кніжка за №№ 512 і 2473 Фяськова Н., выд. Каралінскім РВК кв. 492.
— Асыгноўка на 5 р. за № 445 ад 11-IУ 28 г. Тышкевіча В. А. выд. Менакрана, кв. 493.
— Сяброўскі білет № 137262 Фрэнкель С. А., выд. саюзам Рабіс, кв. 494.
— Вучнёўскі білет і білет аб стыпэндыі. выд. муэтэхнікумам на імя Фрэнкель С. А. кв. 495.
— Вучотна-конская картка Кішко М. выд. Чэрвенскім вайсковым сталом у 1928 годзе, кв. № 496.
— Паявая кніжка за № 1225, выд. Чэрвенскім ЦРК, асабовая вучотна-вайсковая кніжка, выд. Чэрвенскім вайсковым сталом у 1927 г. Быкоўскага П., кв 497.
— Вучотна-конская карт. Баранава Г. Ф., выд. Лепельск. РВК.
— Конская карт. Гаеўскага Н., выд. Барысаўск. РВК.
— Лекавая кніжка Аўразевіча Н., выд. Барысаўск. Страхкасай.
— Мэтрычн. выпіс Скурата, выд. Барысаўскім Загсам.
— Вайсковая кніжка № 805 Слаўкоўскага І. І., выд. Лошніцкай валасьцю.
— Сяброўскі білет № 13427 Швайбовіча А., выд. Барысаўск. саюзам працаўн. зямлі і лесу.
—Мэтрычн. спраўка Дабрыцкага І. выд. Зембінскім РВК.
— Асабовае пасьведчаньне Антановіча Г. І.
— Лекавае пасьведчаньне, выд. страхкасай і сяброўская кніжка клюбу на і. Соскіна А.
— Беспрацоўн. кніжка Бярэзка К., выд. Барысаўск. Страхкасай.
— Паявая кніжка № 5151 Даўгера К. выд. Барысаўск. ЦРК.
— Сяброўскі білет № 1903 Кузняц. І., выд. саюзам Савгандальслуж.
— Асабовая кніжка Жакевіча Ф. выд. Смалевіцкім РВК.
— Конская кніжка Рахалька К., выд. Зембінскім РВК.
— Спраўка аб скасаваньні шлюбу Р коўскага І. Ф. з жонкай яго Сусанай нацьевай.
— Чырвонаарм. кн. № 46 Слюціна П. выд. 4-м палком.
— Сяброўская кніжка № 29-158028 дотава Ф. І., выд. Маскоўскім саюзам даўнікоў.
— Конская картка № 420 Сакол П. І., выд. быўш. Шацкім РВК, кв. 5
— Каапэрац. кніжка Грыгаровіч О. выд. МЦРК, кр. 538.
— Сяброўская кніжка № 6126 Ку чыка А., выд. саюзам сельгаслесраб кв. 539.
— Сяброўская кніжка Грыгаровіч О. выд. саюзам Нарпіт, кв. 540.
— Лекавая кніжка Раговіч Ф. С., страхкасай, кв. 541.
— Сяброўская паявая кніжка № Міралевіча Б., выд. Чэрвенск. т-вам. кв. 543.

1-я Дзяржаўная друкарня.

Лінейная калібровочная мішэнь LRT-BE4-V2